

Ebalwasyon ng Patakarang Pangwika ng UP Integrated School (2003–2016): Implikasyon sa Patakarang Pangwika ng Pilipinas sa Edukasyon

KATRINA PAULA V. ORTEGA

University of the Philippines Integrated School
kvortega@up.edu.ph

ABSTRAK

Pangkalahatang layunin ng papel na makapag-ambag sa pagbibigay-solusyon sa suliraning pangwika sa sistemang pang-edukasyon ng Pilipinas, sa partikular ay sa antas ng batayang edukasyon, sa pamamagitan ng ebalwasyon ng kasalukuyang patakarang pangwika ng University of the Philippines Integrated School (UPIS), ang yunit ng batayang edukasyon ng Unibersidad ng Pilipinas–Diliman. Bilang isang awtonomong institusyon at laboratoryong paaralan, at sapagkat nagpatupad ito ng patakarang pangwikang bukod-tangi sa kasaysayan ng batayang edukasyon sa bansa, mahalagang makita ang mga karanasan nito upang maging sanggunian o modelo sa pagpaplanong pangwika sa ibang mga eskuwelahan. Historikal-deskriptib ang papel na sumuri sa kasaysayan ng UPIS Patakarang Pangwika ng 2003 at inebalweyt ito sa pamamagitan ng paglalarawa't paghahambing ng sitwasyong pangwika bago at matapos itong ipatupad. Ang mga resulta ng pag-aaral ay konsistent sa mga nauna nang imbestigasyon sa kasaysayan na nagpapakita ng bisa ng wikang katutubo at pambansa sa edukasyon, gayundin ay sinusugan ng/ang mga sosyo-politikal na analisis nina Tollefson (1991), Phillipson (1992), at Tupas (2013) ukol sa umiiral na gahum ng wikang Ingles sa lipunang Filipino.

ABSTRACT

The paper aims to contribute in addressing the problem of language in the Philippine educational system, in particular at the level of basic education, through the evaluation of the current language policy of the University of the Philippines Integrated School (UPIS), the basic education unit of the University of the Philippines–Diliman. As an autonomous institution and laboratory school, and because it has implemented a
(Continued on next page)

*“Ang bayan ko ay Speak in English Zone
Paghahandang yakapin ang globalisasyon
Nag-eksport kami ng manggagawa’t caregiver
Mga graduates namin ay nasa call center.*

*“Ang bayan ko ay Speak in English Zone
Alipin kami noon hanggang ngayon
Ang pagbabago ang tanging solusyon
Durugin ang kolonyal na edukasyon!*

*“Sariling wika ang siyang magpapalaya
Sa sambayanang gapos ng tanikala.”*

—mula sa awit na “Speak in English Zone” (2010)
ni Joel Costa Malabanan, guro at mang-aawit

Panimula

Suriin ang ilang pangungusap na Ingles sa ibaba:

Pangkat 1

1. I think I have hate physics long; it is hard understanding.
2. I think I lacked much confidens in that subject.
3. Do I remember? Put on your mind, I say. We have tackle plenty of problems as eye and mind opening. (Ibe 4)

Pangkat 2

1. It inspired me to use our new technologies to help student learn from their age of time.
2. At first, my douthfull and fear because this program
3. Give a good venue and materials in advance so that will studied it. (Ortega, “Results” 4, 10, 16)

Nagmula ang unang pangkat ng mga pahayag sa isinulat na ebalwasyon ng ilang

unique language policy in the history of basic education in the country, it is important to examine its experiences to serve as a reference or model of language planning in other schools. A historical-descriptive study, the paper studied the history of the 2003 UPIS Language Policy and evaluated it by describing and comparing the language situation before and after its implementation. The results reaffirm previous investigations on the effectiveness of the native and national languages in education and support the socio-political analyses of Tollefson (1991), Phillipson (1992), and Tupas (2013) regarding the hegemony of the English language in Philippine society.

KEYWORDS

batayang edukasyon (*basic education*), ebalwasyon (*evaluation*), pagpaplanong pangwika (*language planning*), patakarang pangwika (*language policy*), pambansang wika (*national language*)

guro sa kanilang dinaluhang seminar tungkol sa pagtuturo ng Pisika (Ibe 4). Ang ikalawa’y gawa ng mga titser sa Grado 10 bilang pagtaya sa isang ring seminar na tungkol naman sa programang K–12 na nilahukan ng kasalukuyang awtor. Kapansin-pansin ang kanilang maling paggamit ng wikang Ingles na nakabababala dahil sa katotohanang sila ay pawang nagsipagtapos ng kolehiyo—sa Pilipinas ay itinuturo ito bilang subjek sa lahat ng baitang at wikang panturo pa sa ilang asignatura. Paano sila nakagradweyt at nakapasa ng licensure examination kung ang batayang gramatika ng Ingles at maski ispeleng ng mga simpleng salitang *confidence at doubtful* ay hindi nila namaster? Lalong nakaaalarma kung iisipin ang kanilang sinumpaang tungkulin na pagpapasa ng ganitong kaalaman sa libo-libong mag-aaral na kanilang tinuruan, tinuturuan, at tuturuan pa.

Ang ugat ng suliraning ito ang siyang paksa ng kasalukuyang papel—sa malaong panahon buhat noong bungad ng siglo 20 hanggang ngayon, nangingibabaw ang Ingles bilang wikang panturo sa mga paaralan ngunit hindi naging mabuti ang epekto nito sa edukasyon at sa kalagayan ng bansa sa kabuuan.

Pangkalahatang mithiin ng papel na makapag-ambag sa pagbibigay ng solusyon sa suliraning pangwika sa sistemang pang-edukasyon ng bansa, sa partikular ay sa antas ng batayang edukasyon, sa pamamagitan ng ebalwasyon ng patakarang pangwika ng isang paaralan, ang University of the Philippines Integrated School (UPIS). Bilang isang awtonomong institusyon na hindi sakop ng sentralisadong sistema ng publikong edukasyon at bilang isang laboratoryong paaralan, at dahil nagpatupad ito ng patakarang pangwikang bukod-tangi sa kasaysayan ng batayang edukasyon sa Pilipinas,¹ ang mga karanasan ng

1 Sa Vernacular Education Policy ng 1957 at sa Mother Tongue-Based Multilingual Education (MTBMLE) ng 2009, hanggang sa mga unang baitang lamang (Grado 2 at 3) ginagamit ang unang wika ng mga mag-aaral. Sa UPIS, lumagpas sa mga gradong ito ang paggamit ng Filipino (unang wika ng mayorya sa mga estudyante at guro) at umabot pa hanggang hay-iskul sa ilalim ng UPIS Patakarang Pangwika ng 1990. Sa kasalukuyang patakaran (UPIS Patakarang Pangwika ng 2003) ay hanggang Grado 4 ang paggamit ng unang wika ng mga mag-aaral.

UPIS ay mahalagang masuri at maibahagi upang maging sanggunian, modelo, o gabay ng iba pang eskuwelahan sa bansa, at makadagdag sa bukal ng impormasyon sa larangan ng pag-aaral ukol sa wika at edukasyon.

Ang mga tiyak na layunin ng papel ay: (1) ilarawan ang sitwasyong pangwika sa UPIS bago ipatupad ang kasalukuyan nitong patakaran, ang UPIS Patakarang Pangwika ng 2003; (2) ilahad ang mga salik na nagbunsod sa pagbuo at pagpapatupad ng naturang patakaran; at (3) magsagawa ng ebalwasyon sa implementasyon nito simula noong 2003 hanggang sa Akademikong Taon (AT) 2015–2016.

Ang Patakarang Pangwika ng UPIS

Ang pagkakaroon ng pambansang wika ay isang komponent ng pagkabansa, kaakibat ng sariling kultura, sibilisasyon, yaman, dangal, at kapangyarihan (Gonzalez, *Language and Nationalism* 45). Kung kaya't sa 1987 Konstitusyon ay malinaw sa Artikulo XIV, Seksiyon 6, na ang Pilipinas, bilang isang malaya at nagsasariling bansa, ay may pambansang wika, ang Filipino (“Konstitusyon” 62). Inaatasan ng pinakamataas na batas ang gobyerno na isulong ang Filipino bilang wika ng opisyal na komunikasyon at pagtuturo (62).

Pagdaka’y tumalima rito ang pambansang pamantasan na Unibersidad ng Pilipinas (UP) sa pagpapatupad nito ng UP Palisi sa Wika noong 1989 na nagtataguyod sa paggamit ng Filipino sa edukasyon, pananaliksik, gawaing ekstensiyon, at opisyal na komunikasyon (“Palisi” 17–18).

Bilang isang yunit ng UP, sumunod din sa patakaran ang UPIS. Sa *UP Integrated School Student Handbook* na publikasyong nagsasaad ng patakarang pangwika nito, inilalahad kung ano ang wikang panturo sa bawat baitang at asignatura (i. e., wika ng edukasyon):

For 11 years since 1991, the UP Language Policy of using Filipino as medium of instruction in all subjects except CA English, Music, and Art was implemented.

Starting academic year 2003–2004, the UPIS implemented the following Language Policy:

Kindergarten to Grade 4: the medium of instruction is FILIPINO in all subjects except CA English, Music, and Art;

Grade 5 to 10: UPIS adopts a BILINGUAL POLICY where the medium of instruction is ENGLISH for subjects such as CA English, Music, Art, Mathematics, and Science; and FILIPINO for subjects such as Social Studies, CA Filipino, Practical Arts, Health, and Physical Education. (“Language Policy” 29)²

Ang UPIS na laboratoryong paaralan ng UP Diliman Kolehiyo ng Edukasyon (UPD KEd) ay isa sa apat na basic education units (BEUs) ng UP; ang iba pa ay ang UP Rural High School ng UP Los Baños, ang UP High School Cebu ng UP Cebu, at ang UP High School Iloilo ng UP Visayas–Iloilo City Campus (Padolina et al. 2). May tatlong papel na ginagampanan ang BEUs: (1) *laboratory school* na nangangahulugang observation site o paaralang maaaring bisitahin at obserbahan ng mga panauhing edukador at mananaliksik, practicum site o pook-sanayan ng mga estudyanteng nagnanais na maging guro, at research site o lunan ng pag-aaral ng mga mananaliksik; (2) *service school* na nagkakaloob ng edukasyon sa mga anak ng mga empleyado ng UP at mga mag-aaral na mahuhusay ngunit mula sa mararalitang pamilya; at (3) *feeder school* na inaasahang magpoprodyus ng mga gradweyt na papasok sa UP para sa kanilang edukasyong tersiyaryo (2–3).

Isa ang UPIS sa mga nangungunang pinag-isang eskuwelahan o integrated school sa bansa kung saan integrated (pinagsanib o tuloy-tuloy) ang kurikulum mula Kindergarten hanggang Grado 10 mula nang itatag ito, at noong 2012 ay nadagdagan ng Grado 11 at 12 bunsod ng programang K–12 ng Departamento ng Edukasyon (DepEd) (“About UPIS”). Nahahati ang paaralan sa tatlong gusali: ang Kindergarten to Grade 2 o K–2 na tinatawag na mga pangunahing antas (*early grades*), ang Grado 3–6 o elementarya, at ang Grado 7–12 o hay-iskul. Kasalukuyang matatagpuan ang paaralan sa A.

² Sa UPIS, ang tawag sa asignaturang English at Filipino ay CA English o Communication Arts–English at SK Filipino o Sining ng Komunikasyon–Filipino.

Ma. Regidor Street corner Quirino Avenue, sa likod ng UPD KEd sa kampus ng UP Diliman, Lungsod Quezon.

Metodolohiya ng Pag-aaral

Ang imbestigasyong ito ay historikal-deskriptib. Pinag-aralan dito ang kasaysayan ng UPIS Patakarang Pangwika ng 2003, ang kasalukuyang patakaran, at nagsagawa ng ebalwasyon sa implementasyon nito sa pamamagitan ng paglalarawan at paghahambing ng sitwasyong pangwika bago at matapos itong ipatupad. Narito ang mga paraan ng pagkalap ng datos na ginamit:

Sa historikal na aspekto, layuning maisakonteksto ang pag-aaral kaya binalikan ang kasaysayan ng pagpaplanong pangwika sa Pilipinas at ang UPIS Patakarang Pangwika ng 1990, ang patakaran bago ang kasalukuyan, sa pamamagitan ng pagsuri ng mga publikasyon at dokumento hinggil dito. Ukol sa Patakaran ng 1990, nagsagawa rin ng pormal na interbiyu kay dating UPIS Prinsipal Ma. Theresa de Villa, nanungkulan sa malaking panahon (dalawang termino) noong Filipino pa ang pangunahing wikang panturo, at impormal na pakikipanayam sa dalawang kawani at apat na guro na naabutan ang patakaran. Pagkatapos ay sinaliksik ang mga ebalwasyong sumukat sa tagumpay ng naturang patakaran upang mabatid ang mga salik na nagbunsod sa pagbuo at pagpapatupad ng UPIS Patakarang Pangwika ng 2003.

Sa ebalwasyon naman ng kasalukuyang patakaran, nagsagawa ng pag-aanalisa ng mga pag-aaral na nagawa tungkol dito, gayundin ng sarbey, obserbasyon, pagsuri ng mga kagamitang panturo, at interbiyu noong ikalawang semestre ng AT 2015–2016.

Ang sarbey ay sa pamamagitan ng talatanungan na tumukoy sa karanasan, pananaw, saloobin, at mungkahi ng mga mag-aaral, guro, at tagapatnubay (*guidance counselor*) sa patakaran. Ang mga talatanungan ay ginawa ng awtor, maliban sa aytem 2a at 2b na nasa ikalawang bahagi ng talatanungan para sa mga mag-aaral.³ Sa talatanungan, inalam ang (1) lingguwistikong profile ng respondent; (2) implementasyon ng patakaran sa pamamagitan ng pagtukoy kung ano ang wikang ginagamit sa pagsasalita at pagsulat sa bawat akademikong subjek, Homeroom, at Group Guidance;⁴ (3) opinyon ng respondent sa patakaran; at (4) mungkahi mula sa respondent sa dapat maging wikang panturo sa UPIS.

Ang tinarget na respondent ay ang mga mag-aaral sa mga “dulong yugto”: Grado 4, dahil ito ang katapusan ng patakarang paggamit ng Filipino bilang pangunahing wikang panturo; Grado 6 sapagkat ito ang wakas ng elementarya, at may dalawang taong karanasan ang mga mag-aaral sa bilingguwal na patakaran; at Grado 10 sapagkat ito ang pinakamataas na grado sa AT 2015–2016 na silang dumanas ng buong patakarang pangwika. Sa panig ng mga guro at tagapatnubay, tinarget na pasagutan silang lahat, mula sa nagtuturo ng Kindergarten hanggang Grado 10.

Matapos sumailalim sa pagsusuri ng isang propesor sa pagpaplanong pangwika at ilang guro’t mananaliksik sa UPIS, gayundin sa pilot testing sa ilang guro at mag-aaral, nabuo ang pinal na bersiyon ng talatanungan na pinasagutan noong Pebrero hanggang Marso 2016. Sa mga mag-aaral, ang bumalik na talatanungan ay 95 mula sa kabuuang bilang na 100 mag-aaral sa Grado 4 (95%), 92 mula sa 98 Grado 6 (94%), at 105 mula sa 112 Grado 10 (94%). Sa mga guro at tagapatnubay, ang bumalik ay 53 mula sa kabuuang bilang ng aktibong guro at tagapatnubay na 69 (77%). Sa bilang na ito, may representasyon ang bawat asignatura. Ang kuwantitatibong datos na mula sa sarbey na ito

3 Hango ang mga naturang aytem sa survey questionnaire na ginamit nina Earl John Gallarde, John Dave Javier, at S-Ian Philip Reantaso na mga mag-aaral ng UPIS sa kanilang tesis na “*The Real Medium of Instruction*” (1 Abril 2002), sa ilalim ng paggabay ni Prop. Bernadette Y. Santos. Ang mga ito ay isinalin ng awtor mula sa Ingles tungong Filipino. Ipinagpaalam ito sa puno ng Departamento ng CA English, Music, & Art ng UPIS noong AT 2015–2016.

4 Bukod sa mga akademikong subjek, may iba pang sesyon na kinukuha ang mga mag-aaral na 15 minuto hanggang isang oras araw-araw o kada linggo (depende sa baitang). Isa rito ay ang Homeroom Program na nasa ilalim ng paggabay ng tagapayo o homeroom adviser. Isa pa ay ang Group Guidance Program na pinangangasiwaan ng tagapatnubay. Nagsasagawa rito ng iba’t ibang gawain na naglalayong maitaguyod ang Life Career Development Program (LCDP) na isang elemento ng kurikulum ng UPIS. Hindi lamang kognitibong aspekto ang dinedvelop sa mga mag-aaral ng UPIS kundi ginagabayan din sila sa pagkilala ng sarili, pakikipagkapuwa, at pagpapalano’t paggawa ng mga desisyon sa buhay at karera sa hinaharap sa pamamagitan ng LCDP.

ay may layunin at bisang deskriptib at hindi intensiyon ng papel na lumikha ng inferential analysis mula rito. Inilalarawan lamang nito ang praktis ng mga respondent na guro at mag-aaral sa ilalim ng implementasyon ng patakaran.

Bukod sa sarbey, nag-obsberba rin ng ilang klase sa UPIS—isang beses na nag-obsberba sa napiling mga klase. Sinuri ang wikang ginamit ng guro (pagtalakay, mga visual aid, at mga handout/ worksheet/pagsasanay/pagsusulit) at mag-aaral (pormal na resitasyon/pag-uulat, wika sa pakikipag-usap sa katabi at pangkatang gawain, at wika ng mga pasulat na gawain).

Inalam din kung nasusunod ba ang patakaran sa mga kagamitang panturo/pampagkatuto na inililimbag ng paaralan sa pamamagitan ng pagtsek sa mga modyul na ginagamit sa iba't ibang asignatura na nakalagak sa UPIS Office of Research, Development, and Publication (ORDP).

Dahil isa ring guro sa UPIS ang awtor kaya siya ay malayang nakapag-obsberba (participant-observer) at nakapagsagawa ng impormal na interbiyu sa ilang mag-aaral at guro/tagapatnubay sa kanilang mga bakanteng oras. Ang pagmamasid at pagtatanong-tanong na ito ay dagdag-suporta at pampuno sa ilang kakulangan ng mga naunang nabanggit na pangunahing paraan ng pangangalap ng datos (hal., hindi natuloy ang obserbasyon dahil may pagsusulit o research break, kaya nagsagawa ng pakikipanayam). Nakapag-interbiyu ng tatlong mag-aaral sa Grado 3, lima sa Grado 4, dalawang seksiyon sa Grado 5 (may bakanteng oras ang dalawang seksiyon at nagkataong naroon sa UPIS ang awtor kaya sinamantala niya ang pagkakataon), tatlong mag-aaral sa Grado 6, dalawa sa Grado 7, tatlo sa Grado 9, at pito sa Grado 10. Sa panig ng mga guro—nakapag-interbiyu nang pormal ng isang guro sa K-2, impormal na interbiyu naman sa pitong guro sa Grado 3-6, at dalawang guro sa Grado 7-10. May isang impormal na nainterbiyung tagapatnubay.

Resulta at Diskusyon: Pagpapatunay sa Bisa ng Unang Wika at Filipino sa Edukasyon

Kasaysayan at Pag-aaral: Mga Patunay ng Kahalagahan ng Unang Wika at Wikang Pambansa sa Edukasyon

Dahil impormal ang kalikasan ng edukasyon noong panahon ng mga sinaunang Filipino at sa panahon naman ng kolonyalismong Espanyol ay elitista o para sa napakaliit na bahagi lamang ng populasyon, ang mga sistematikong pag-aaral at pagpapalano hinggil sa kung anong wika ba ang pinakamainam na wikang panturo sa buong bansa ay naging malinaw na isyu lamang sa pagdatal ng mga Amerikano.⁵ Ang pinagamit at pinalaganap ng mga kolonyalista noong 1901 nang magsimula ang unibersal na edukasyon, bilang tugon sa pagiging multilingguwal ng bansa, ay ang wikang Ingles (Bernabe 28). Subalit sa pakikibaka ng mga Filipino para sa kalayaan at sariling pamamahala ay isinulong nila ang pagkakaroon ng isang pambansang wika na kanilang isinaad sa 1935 Konstitusyon noong panahon ng Komonwelt (P. Constantino, “Riserts at Iskolarsyip” 25; Gonzalez, *Language and Nationalism* 45).

Matagal nang pinatutunayan sa kasaysayan at mga pag-aaral ang bisa ng unang wika at wikang pambansa sa pagkatuto. Mismong mga mananakop na Amerikano, sa kabila ng kanilang puspusang mga pagpapalano, pagkilos, at paggastos, ay umamin na bigo ang wikang Ingles sa tungkulin nito sa edukasyon ng mga Filipino. Kanilang ipinahayag sa isa nilang pag-aaral noong 1903, sa 11th Annual Report, Phil. Islands noong 1911, sa Ford Report noong 1912, at sa Monroe Survey noong 1925 na nahihirapan ang mga Filipino sa paggamit ng Ingles at sa halip ay wikang katutubo ang ginagamit ng mga ito sa labas ng paaralan (Bernabe 42-50).

Bunga ng mungkahi ng Monroe Survey para masolusyonan ang problemang pangwika, nagsagawa ang gobyerno at mga mananaliksik ng mga siyentipikong pag-aaral noong 1940s hanggang 1960s (80). Kabilang dito ang Iloilo Experiment (1948-1954), Camarines Sur Experiment na pag-uulit ng sa Iloilo, ebalwasyon ng Joint Congressional Committee on Education (1948), mga literacy survey

5 Para sa pagtalakay hinggil sa wika ng edukasyon sa panahon bago ang 1901—ang panahon ng mga sinaunang Pamayanan at ang panahon ng krisis ng Bayan sa mga Espanyol—iminumungkahing basahin si Bernabe (1987, pahina 8-23) at si Paz (2012, pahina 314-317).

ng Bureau of Public Schools (1950–1964), at Rizal Experiment (1960–1966) na pawang nagpakita ng pagiging epektibo ng unang wika at potensiyal ng wikang pambansa bilang midyum ng pagtuturo sa mga Filipino, Tagalog man o di-Tagalog, kompara sa wikang Ingles, samahan pa ng magandang kalidad ng pagtuturo at materyales (Bernabe 80–83, 118–121, 130, 134; Davis 81–88). Kaya naman, ipinatupad ang Vernacular Education Policy mula 1957 hanggang 1974 na nag-atas na gamitin ang mga pangunahing wika sa Pilipinas bilang midyum ng pagtuturo sa Grado 1 at 2, ituro ang wikang pambansa nang impormal at gawing subjek ito sa mas matataas na baitang, habang ang Ingles ay subjek at midyum na ng pagtuturo sa Grado 3 pataas (Bernabe 103; Gonzalez, “Language Planning” 3).

Susog naman ng tawag ng aktibismo noong 1960s at 1970s, umangat ang wikang pambansa na ginamit ng mga sektor na makabayan sa mga sosyo-politiko-ekonomiko-kultural na diskurso laban sa imperyalismo ng Estados Unidos at diktadura (E. Constantino et al. 178; Orara 115). Ngunit hindi nawala ang gahum ng wikang iniwan ng mga mananakop na Amerikano na nanatiling lengguwahe ng kapangyarihan sa kalakhan ng lipunang Filipino—sa gobyerno, negosyo, industriya, at edukasyon (San Juan; Santolan; Soriano; Tollefson 163). Ibinunga ng mga pangyayaring ito ang Patakarang Bilingguwal ng 1974 na isang kompromisong kautusan na may mga asignaturang dapat ituro sa Filipino at mayroon din sa Ingles (Bernardo 151–152).

Noong 1988, inilabas nina Sibayan et al. ang resulta ng kanilang ebalwasyon sa implementasyon ng Patakarang Bilingguwal mula 1974 hanggang 1985 na may pambansang saklaw. Natuklasan nila na hindi naman nasusunod ang patakaran—hindi nagsasalita ng Ingles ang karamihan sa mga guro sa mga klaseng ito lang dapat ang wika, at sa halip ay gumagamit sila ng katutubo at pambansang wika (27, 56). Mahalagang resulta rin ang nakita nilang potensiyal ng wikang pambansa bilang wikang panturo—lumabas na sa asignaturang Filipino pinakamataas ang iskor ng mga mag-aaral sa mga pagsusulit anuman ang kanilang etnolingguwistiko at sosyo-ekonomikong kalagayan (58, 60). Bagama’t may mga negatibong damdamin at disbentaha ang mga di-Tagalog ay kaya nilang makipagsabayan sa wikang pambansa, madali nilang matutuhan ang wikang ito (35, 55).

Ngunit pagsapit ng dekada ’90, hindi pa rin nalutas ang suliraning pangwika bagkus ay nagpatuloy pa, na pinalala pa ng ibang problema, ayon sa ilang propesor sa kanilang pag-aanalisa ng sistemang pang-edukasyon sa bansa:

From 1925 when Counts published his article as part of the Monroe Survey team up to the 1990s, various reviews of the state of education cited the same fundamental issues afflicting Philippine education—high dropout rates, low pupil performance, poor teacher quality (in a system where teachers are still central to the education process), a language of learning that is not attuned with scientific findings on cognition, irrelevant learning materials, excessive centralization, and inadequate financial resources. The persistence of these issues in the 1990s prompted leading educationists to facetiously say that the education landscape had not changed since colonial days. (Bautista et al. 2)

Noong 1990, binuo ng pamahalaan ang Congressional Commission on Education o EDCOM na sumuri sa kalagayan ng edukasyon sa Pilipinas. Matapos ang halos isang taong pag-aaral, isa sa mga rekomendasyon ng komisyon ay ang paggamit ng wikang katutubo at Filipino bilang wikang panturo (Zafra 36). Ito ay dahil sa:

Studies have proven that student achievement is related to the use of the mother tongue as the language of instruction. Furthermore, the continued use of English as a medium of instruction has been linked to the pervasively low levels of educational attainment among students and the inability of schools to develop a strong sense of nationhood among students.

The use of English as medium of instruction in our schools may also explain the lapse into illiteracy among drop-outs who are taught to be literate in English. Those

taught in English through rote memorization not only have poor command of English but also fail to comprehend and internalize basic concepts in such subjects as math, science, which are taught in English. (EDCOM 1993, sinipi sa Ocampo et al. 14)

Ang rekomendasyon ng EDCOM ay sinuhayan pa ng United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) sa posisyong papel nito noong 2003 na pinamagatang “Education in a Multilingual World” (15). Pag-uulit ito ng nauna nang pahayag noong 1951 sa kumperensiya ng UNESCO sa Paris na nagsusulong ng unang wika sa edukasyon, sapagkat ang lengguwaheng ito ang pinakanauunawaan ng bata, ang mga matututuhan niya sa pamamagitan nito ay madali niyang magagamit sa kaniyang tahanan, at tulay ito sa pagkatuto niya ng iba pang mga wika gaya ng pambansa at pandaigdigang mga wika (Bernabe 83–84).

Dagdag pa sa sinabi ng mga Amerikano, mga eksperimento’t pag-aaral, at rekomendasyon ng EDCOM at UNESCO, narito ang mga pahayag pa ng mga eksperto sa usapin ng wikang panturo.

Sa artikulo ni Hidalgo, nagbanggit siya ng mga pananaliksik na nagpapatunay na ang paggamit ng unang wika ng tao ang pinakapektibong paraan sa pagdedevelop ng functional literacy—Nida, 1949; Bruner, 1975; Cummins, 1978, 1980, 1981; Krashen, 1981; Skutnabb-Kangas, 1976; Terrell, 1976, 1978; ESL Standards for TESOL, 1999; Hidalgo, C. A., 1987, 2000, 2001; at Bush, G., 2001 (15).

Suportado rin ito ng artikulo ni Dekker na bumanggit sa pag-aaral nina Cummins (1991), Secada (1991), at Tucker (1997) na pawang nagsasabi na mahalaga ang papel ng unang wika sa kognitibong development ng bata, gayundin sa pagkatuto nito ng pangalawang wika (94).

Noong 1998 ay isinakatuparan ang First Language Bridging Program Pilot Project sa ilang publikong paaralan sa distrito ng Lubuagan, Kalinga sa pamamahala ng mga lokal na opisyal, kaguruan, ilang opisyal ng DepEd, at ilang espesyalista mula sa Summer Institute of Linguistics o SIL (Dumatog at Dekker 3). Sa mga klaseng nasa ilalim ng programa, tinuruan ang mga bata gamit ang kanilang unang wikang Lubuagan sa unang tatlong baitang sa eskuwelahan (Walter at Dekker 2). Maraming positibong resultang natamo rito gaya ng lubusang pagkatuto gamit ang unang wika, na naililipat nila sa pag-aaral ng pangalawa at pangatlong wika, gayundin ang pagiging masigla at aktibo ng mga mag-aaral sa loob ng klase (Dumatog at Dekker 5). Patunay pa ng kagandahan ng programa ay ang resulta ng 2006 at 2007 National Achievement Tests na nadaig ng mga estudyanteng nasa ilalim ng eksperimento ang mga bata sa ibang mga eskuwelahan sa probinsiya (Llaneta).

Sa pamamahala ni Andrew Gonzalez bilang kalihim ng Department of Education, Culture, and Sports (DECS) noong termino ni dating Pangulong Joseph Estrada, nagkaroon ng pagtatangkang ibalik ang katutubong wika sa edukasyon na nawala dahil sa Patakarang Bilingguwal ng 1974. Ito ay ang Lingua Franca Project (paggamit ng mga lingguwa frangka na Iloko, Cebuano, at Tagalog) na kinonseptuwalisa noong 1999 sa tulong ng mga espesyalista mula sa SIL (Gonzalez, “Language Planning” 4). Ang agad na tugon mula sa mga pilot school ay positibong-positibo: aktibo ang mga mag-aaral; sila’y madali at kusang nagtatanong at sumasagot kompara sa paputol-putol na pagsasalita kapag ang klase ay nasa banyagang wika; at madali ang pag-unawa ng mga konsepto lalo na sa matematika (4).

Pagsapit naman ng administrasyong Arroyo, dahil sa dami ng natatanggap na positibong ulat mula sa mga pilot school, nagdesisyon si DECS Undersecretary Isagani Cruz na ipahinto na ang pilot program at ipag-utos na ang tatlong lingguwa frangka ay ipagamit na bilang opisyal na wikang panturo sa unang dalawang taon sa eskuwelahan sa buong sistema ng edukasyon (4). Ngunit taliwas sa resulta ng mga eksperimento ang nais mangyari ng kaniyang superyor, ang Pangulong Arroyo, sapagkat sa halip na pagtibayin ang wikang katutubo ay nagpalabas ito ng kautusan noong 2003, ang Executive Order 210, na nagpapalawig sa paggamit ng wikang Ingles sa mga paaralan (4).

Ibayo pang pagpapatunay sa bisa ng unang wika at wikang pambansa ang master tesis ni Alburo noong 2009 na nagsasabing positibo ang persepsiyon at ang aktuwal na epekto ng wikang Filipino sa pagkatuto ng ilang mag-aaral sa Concepcion Integrated School sa Marikina, AT 2006–2007. Gayundin, tulad ng nakita nina Sibayan et al. noong 1974–1985 na sa klase ay ginagamit ng mga guro

ang sariling wika kahit na Ingles lang dapat ang midyum, sa tesis ni Alburo, taong 2006–2007 na, gayon pa rin ang praktis. Sinasabi lamang nitong hirap ang mga Filipino sa wikang Ingles na kahit mga tisser na ay hindi ito magamit nang lubusan sa pagtuturo (ebidensiya pa ang mga pangungusap sa simula ng papel na ito).

Dahil sa mga datos ng mga eksperimento at pag-aaral kaya noong 14 Hulyo 2009, inilabas ang DepEd Order No. 74, series of 2009 o ang Mother Tongue-Based Multilingual Education (MTBMLE).⁶ Sa antas elementarya, makikita sa order ang malaking pagkakaiba at pagsalungat nito sa Patakarang Bilingguwal ng 1974, 1987 Konstitusyon, at Executive Order 210. Ang katutubong wika na dati ay pantulong na wika lamang ayon sa Patakarang Bilingguwal ng 1974 at Konstitusyon ay naitaas na bilang midyum ng pagtuturo sa lahat ng asignatura, kasama ang subjek na Filipino at Ingles, hanggang ikatlong baitang. At, ang pagdaragdag ng mga wika, tulad na lamang ng opisyal na mga wikang Filipino at Ingles, at iba pang lokal o banyagang wika, ay hindi dapat aaga sa Baitang 2. Panghuli, nang hindi aaga sa Baitang 3, kapag handa na ang mga mag-aaral, saka pa lamang unti-unting gagamitin ang mga wikang opisyal na Filipino at Ingles bilang midyum ng pagtuturo, ngunit nariyan pa rin ang katutubong wika bilang pantulong. Sa antas sekundarya, katulad din ito ng Patakaran ng 1974 na ang dalawang wikang opisyal ang wikang panturo. Ngunit taliwas ito sa Executive Order 210 na sa Filipino at Araling Panlipunan lamang ang Filipino, ang ibang mga subjek ay sa Ingles.

Sa wakas, tinanggap na rin ng pamahalaan, sa pamamagitan ng ahensiyang DepEd, ang sinasabi ng mga pag-aaral at kasaysayan tungkol sa papel at kahalagahan ng unang wika sa edukasyon.

Ipinakita sa pagbaybay na ito sa kasaysayan na ang pinakamabisang wika para matuto ang mga mag-aaral ay ang kanilang unang wika. Naisalaysay rin ang potensiyal ng wikang pambansa dahil laganap ito sa bansa (lingguwa frangka) at katulad nito ng estruktura ang lahat ng mga wika sa Pilipinas sapagkat sila’y magkakapamilya (Ramos 232). Konsistent naman ang resulta sa wikang Ingles—hirap sa lengguwaheng ito ang nakararaming Filipino. Gayumpaman, ang aral ng kasaysayan at resulta ng mga pananaliksik ay hindi pinakinggan ng ilang opisyal sa pamahalaan bagkus ay bumuo ng nagkokontrahang mga patakaran at ang iba pa’y labag sa mga pag-aaral. Bukod sa wika, pinalalala pa ang kalagayan ng edukasyon ng iba pang mga suliranin tulad ng kahirapan, korupsiyon, mababang badyet para sa mga paaralan, napakasentralisadong burukrasya, at mahinang kalidad ng materyales/pasilidad at pagtuturo.

Ngayon nama’y tunghayan ang karanasan ng UPIS at ang maaaring maging mga implikasyon nito sa pagpaplanong pangwika sa antas ng batayang edukasyon.

UPIS Patakarang Pangwika ng 1990: Radikal at Bukod-tanging Hakbang sa Kasaysayan ng Batayang Edukasyon

Nagdesisyon ang UPIS na ipatupad ang UP Palisi sa Wika sa batayang edukasyon makaraan ang simposium at palihan na isinagawa tungkol dito noong 22–23 Enero 1990 (de Villa, “Pagsasa-Filipino” 5; UP Sentro ng Wikang Filipino 19). Itinuring ito ni de Villa na pinakamahalagang inobasyon ng paaralan noong dekada ’90 (“Pagsasa-Filipino” 5). Kung babaybayin ang kasaysayan ng pagpaplanong pangwika sa edukasyon sa Pilipinas, ang UPIS ang bukod-tanging gumamit ng Filipino, pambansang wika at unang wika ng mayorya sa mga mag-aaral at guro, bilang wikang panturo sa lahat ng antas (kindergarten hanggang hay-iskul) sa lahat ng subjek, maliban sa CA English, Music, at Art. Ang hakbang na ito, kung tutuusin ay labag sa Patakarang Bilingguwal ng 1974 na siyang pinaiiral noon sa mga paaralan, subalit ito ang tama alinsunod sa Konstitusyon ng bansa. Ngunit bago ang 1990, hindi rin sumunod sa Patakarang Bilingguwal ang UPIS dahil Ingles ang nangibabaw na wikang

---

6 Hindi na bago ang MTBMLE na ipinatupad ng DepEd nitong 2009 dahil noong 1957 pa ito ginawa sa bansa. Kung naging maayos lamang ang pagpapatupad noon sa patakaran at kung nagtuloy-tuloy ito, marahil ay hindi na problema ngayon ang implementasyon ng MTBMLE. Para sa pagtalakay at pagsusuri sa mga isyu hinggil sa MTBMLE, iminumungkahing basahin sina P. Constantino (2014) at Amparo (2016).

panturo (Medrano 64). Sinimulang ipatupad ang UPIS Patakarang Pangwika ng 1990 noong AT 1991–1992 matapos ang mga kaukulang paghahanda ng materyales at ng mga guro (Resuma at Ocampo 52).

Lalo pang pinasigla ang mga gawain sa UPIS ng mga suporta, pondo, at pakikipagtulungan mula sa Opisina ng Presidente ng UP at UP Sentro ng Wikang Filipino (SWF) (Resuma 70–71). Ang mga ito’y sa termino nina UP Presidente Jose Abueva (1987–1993), unang UP SWF Direktor Teresita Maceda (1989–1993), at UPIS Prinsipal Judith Pambid (1990–1993).

Ang sumunod na pamunuan ay naging masigasig din sa pagtataguyod ng Filipino. Nagsagawa muli ng isang seminar-palihan tungkol sa edukasyong nasa wikang pambansa ang UPIS katuwang ang UP SWF (Punzalan 12). Isa pang mahalagang pangyayari ay noong minsang personal na dumalaw ang UP Presidente sa UPIS at ang usapan sa pagitan niya at ng prinsipal ay nagbunga ng proyektong pagsulat ng mga teksbuk sa Agham at Matematika na nasa wikang pambansa (de Villa; Villanueva at Lopez 1).⁷ Ang mga ito’y sa ilalim ng administrasyon nina UP Presidente Emil Javier (1993–1999), UP SWF Direktor Virgilio Almario (1994–1997), at UPIS Prinsipal de Villa (1993–1996; 1996–1999).

Nagpatuloy ang paggamit ng Filipino sa UPIS hanggang sa termino ni Prinsipal Eleanor Eme Hermosa (1999–2002) na masugid na tagapagsulong din ng Filipino (de Villa). Ebidensiya nito ang mga pagkakataong gumamit siya ng Filipino sa kaniyang mga liham/memorandum kahit na siya’y guro ng CA English, ang pagsulat niya ng isang artikulong nasa wikang Filipino sa unang isyu ng *Alipato*, ang opisyal na refereed journal ng UPIS na ukol sa batayang edukasyon, at ang pagpapalit sa pangalan ng student council ng paaralan na *Student Association* tungong Kapisanan ng mga Mag-aaral (kapag pinaikli’y Kamag-Aral o KA) kaalinsabay ng pagbuo ng Saligang Batas nito na nasa wikang Filipino noong nasa ilalim ng kaniyang pamamantnubay ang organisasyon, AT 1989–1990 (Kapisanan ng mga Mag-aaral ng UPIS; Hermosa “A Report”).

Datapwat, unti-unting nagbago ang hihip ng hangin sa pagpasok ng sumunod na administrasyon ng UP at UPIS.

Mga Ebalwasyon sa UPIS Patakarang Pangwika ng 1990: Ibayong Pagpapatunay sa Bisa ng Filipino sa Edukasyon

Sa katitikan ng pulong ng UPIS Executive Committee (ExeCom) noong 12 Hulyo 2000, nakatala na sa pag-uusap nina UPD Tsanselor Emerlinda Roman at UPD KEd Dekana Vivien Talisayon, ipinahayag ng Tsanselor na may pangamba si UP Presidente Francisco Nemenzo, Jr. (nanungkulan noong 1999–2005) ukol sa relasyon ng paggamit ng Filipino bilang wikang panturo sa mababang UPCAT⁸ passing rate ng UPIS (Calingasan 2). Sa pulong ng ExeCom, tinugon ang isyung ito ni Ronaldo San Jose, puno ng Departamento ng Matematika, na sa kanilang karanasan sa departamento, maganda ang epekto ng paggamit ng Filipino bilang wikang panturo sa Matematika (2). Sinabi rin nina Vilma Resuma, pangalawang prinsipal at guro ng SK Filipino, at Anthony Joseph Ocampo, puno ng ORDP at guro ng Matematika, ang tungkol sa ginagawa nilang ebalwasyon na tinatapos pa ngunit nagbigay na sila ng paunang datos na nagsasabing walang kinalaman ang paggamit ng Filipino bilang wikang panturo sa pagbaba ng UPCAT passing rate ng UPIS (2). Iniulat sa katitikan na ang mga nabanggit na datos at iba pang mga pag-aaral hinggil sa pagsasa-Filipino ng edukasyon ay ibibigay sa Tsanselor upang maiparating at maipaliwanag nito sa iba pang mga opisyal ng unibersidad (2).

Kung ikokompara sa nagdaang dalawang pangulo ng pamantasan na sa kabila ng mga batikos ay matatag ang paninindigan sa pagsusulong ng Filipino (Resuma 71), ang bagong pamunuan ay nagkuwestiyon sa paggamit ng wikang pambansa sa UPIS.

Bago pa man manawagan ng ebalwasyon ang administrasyon ng UP ay nagsagawa na ng mga pagtasa ang UPIS sa patakarang pangwika nito sa edukasyon:

7 Maaaring makita ang ilang impormasyon tungkol sa mga aklat na ito sa website ng UP SWF, sa bahagi kung saan nakatala ang mga publikasyon ng sentro: <http://sentrofilipino.upd.edu.ph/mga-saliksik-at-publikasyon/>.

8 Ang UPCAT ay nangangahulugang University of the Philippines College Admission Test, ang pagsusulat na kailangang maipasa bago makapasok sa Unibersidad ng Pilipinas.

Una ay ang pag-aaral ni Aurora Lianko, guro ng Kemistri sa UPIS, noong 1989. Sa kaniyang artikulo sa *Daluyan* (1993), ipinagtapat niya na simula 1970s, sa kaniyang mga klase, kapag hindi na sila nagkakaunawaan ng kaniyang mga mag-aaral sa wikang Ingles, nagpapaliwanag na siya sa Filipino (54). Pagsapit ng ikalawang semestre ng AT 1988–1989, kasunod ng panawagan ni UP Presidente Abueva tungkol sa paggamit ng Filipino sa pagtuturo, nagsagawa siya ng eksperimento sa dalawang klase ng Kemistri sa Grado 10—ang isa ay tinuruan niya gamit ang Ingles, ang isa ay sa Filipino (54). Lumabas ang kalamangan ng wikang Filipino sa Ingles sa kaniyang pag-aaral (54).

Ikalawa, ang action research noong 1991 ng mga guro ng K–2 hinggil sa pagsasa-Filipino ng edukasyon sa mga unang baitang ng pag-aaral (Hermosa, “Apple o Atis” 6). Ang kanilang mga kuwantitatibo at kuwalitatibong analisis ay nagsasabi na epektibo ang Filipino bilang wikang panturo na kanilang isinulong sa kabila ng kakulangan sa materyales sa wikang ito (6–12).

Ikatlo ay ang mga impormal na sarbey nina de Villa (Pebrero 1999) at Resuma (Agosto 1999) sa mga guro sa hay-iskul (Resuma at Ocampo 55). Sinabi ng mga titser na dahil sa Filipino, mas madali na ang pagpapaunawa ng mga konsepto, mas masigla at malalim ang mga talakayan dahil hindi nahihya at natatakot ang mga mag-aaral, at mas mahusay ang nilalaman ng mga pasalita at pasulat na output dahil mas naiintindihan ng mga estudyante ang mga aralin (56). Gayunman, marami ring suliraning binanggit ang mga guro: kakapusan ng materyales na nasa Filipino; pagkawala ng kahusayan sa Ingles at hindi pa maayos/pormal na paggamit ng Filipino; mas mabigat na trabaho sa pagtuturo/pag-aaral bunga ng pagbabasa sa Ingles, pagsasalin sa Filipino, at pag-iisip sa dalawang wika (dahil karamihan nga ng materyales ay Ingles, kailangan pang isalin ito ng mga guro sa Filipino); walang malawakang follow-up o pagpapatuloy sa paggamit ng wikang Filipino sa kolehiyo, kahit sa UP mismo; pagiging dehado ng mga mag-aaral at gradweyt ng UPIS sa aplikasyon sa trabaho/iskolarsyip at paglahok sa mga paligsahan na nangangailangan ng kahusayan sa Ingles; at nagiging tamad na ang karamihan sa mga estudyante ng UPIS sa pagbasa ng literaturang pandaigdig at mga babasahing Ingles sapagkat limitado na ang kanilang eksposyur sa mga ito (56).⁹

Ikaapat ay ang dalawang tesis ng ilang mag-aaral ng UPIS (1993 at 2002).¹⁰ Ang isa ay ginawa nina Bandal et al. (1993) na ang resulta’y nagsasabing pabor ang mga mag-aaral at guro sa Filipino dahil mas madali ang pagpapahayag ng sarili at pag-unawa ng aralin sa wikang ito (14). Samantala, taliwas naman sa kanila ang panig ng mga magulang na pumabor sa Ingles sa pagnanais na masanay rito ang mga mag-aaral dahil ito ang internasyonal na wika (14). Ang imbestigasyon naman nina Gallarde et al. (2002) ay ibinunyag na ang ginagamit ng mga guro sa mga klase sa Araling Panlipunan, Agham, Matematika, Sining Praktika, at Kalusugan na kanilang inobserbahan ay Taglish o pinaghalong Tagalog at Ingles (14). Sinarbey nila ang mga mag-aaral at lumabas na positibo naman ang epekto ng paggamit ng Taglish: mas naiintindihan nila ang mga aralin, mas madali nilang nasasabi ang gusto nilang ipahayag, at sila mismo ay gumagamit ng Taglish (17). Inalam din kung ano ang nais ng mga respondent na wikang panturo: pinakamarami ang nagsabing Taglish, pangalawa ang may gusto sa deretsong Filipino, at kaunti lamang ang may gusto sa deretsong Ingles (22).

Ang lahat ng ebalwasyon sa UPIS Patakarang Pangwika ng 1990 na inilatag sa itaas ay nagsasabing mabisa ang Filipino bilang wikang panturo at maganda ang mga resultang ibinubunga ng paggamit nito, konsistent sa mga pag-aaral sa kasaysayan na nirebyu sa papel na ito. Subalit isang kritikal na pangyayari ang dumatal na nagbigay-daan sa pagbabago ng naturang patakaran.

---

9 Ang karamihan sa mga problemang ito ay bunga ng gahum ng wikang Ingles sa lipunang Filipino. Oo’t nagsusumikap ang UPIS sa paggamit ng Filipino, subalit ang lipunang kinabibilangan nito ay lubos pa ring pinangingibabawan ng wikang iniwan ng mga kolonyalistang Amerikano. Para sa pagtalakay hinggil sa lingguwistikong imperyalismo, iminumungkahing basahin sina Tollefson (1991), Phillipson (1992), at Tupas (2013).

10 Ang mga mag-aaral sa Grado 10 ay may huling kahingian na kailangang matugunan sa asignaturang CA English, ang kanilang tesis, na inilalagak ng kanilang mga guro sa UPIS Silid-Aklatan. Sinangguni ito ng awtor at may natagpuan na dalawang tesis tungkol sa UPIS Patakarang Pangwika ng 1990. Pagsapit ng programang K–12, ang tesis sa CA English ay isinasagawa na sa Grado 11.

UPIS Patakarang Pangwika ng 2003: Pag-atras sa Sinimulang Pagsasa-Filipino ng Edukasyon

Nakatanggap si UPIS Prinsipal Julian Abuso (nanungkulan noong 2002–2005) ng liham mula sa “59 concerned parents,” may petsang 30 Nobyembre 2002, na ang paksa ay ang pangamba nila na humihina na ang mga mag-aaral sa wikang Ingles dahil sa UPIS Patakarang Pangwika ng 1990 (Dimabuyu at Sioson, “Minutes: Dec. 3, 2002”). Binasa ito ng Prinsipal sa pulong ng kaguruan at REPS¹¹ noong 3 Disyembre 2002 na nagbunga ng mga balitaktakan at diskusyon sa miting na iyon at sa mga sumunod pa (Dimabuyu at Sioson, “Katitikan: Peb. 18, 2003,” “Katitikan: Marso 11, 2003”).

Ngunit bago pa dumating ang liham, may malakihan at pormal na ebalwasyon nang isinagawa ang UPIS sa Patakarang Pangwika ng 1990 makaraan ang halos isang dekadang implementasyon—ito’y ang nabanggit nang pag-aaral nina Resuma at Ocampo sa itaas (sa bahaging tumalakay sa pangamba ni UP Presidente Nemenzo). Pinamunuan nila ang isang pangkat ng mga guro, ang UPIS Research Committee, na nagsagawa ng naturang pag-aaral noong AT 1999–2000 hanggang AT 2001–2002 (Dimabuyu at Sioson, “Minutes: Sept. 17, 2002”). Iprinesenta ang mga resulta nito sa pulong ng kaguruan at REPS noong 17 Setyembre 2002 at siyang naging pangunahing basehan ng pagbabago sa UPIS Patakarang Pangwika ng 1990.

Gumamit sila ng limang pamamaraan sa pananaliksik: ang apat ay istatistikal na pagsusuri sa mga grado at resulta ng mga pormal na pagsusulit ng mga mag-aaral (kuwantitatibo) at ang isa ay sarbey sa mga mag-aaral, guro, magulang, at alumni tungkol sa kanilang persepsiyon at opinyon sa patakarang (kuwalitatibo) (Resuma at Ocampo 53–74). Lumabas sa kuwantitatibong analisis na positibo ang epekto ng Filipino sa pagkatuto at wala itong negatibong naidudulot sa kakayahan sa Ingles ng mga mag-aaral, ngunit sa sarbey ay nais ng mga respondent na bukod sa Filipino ay gamitin din ang Ingles bilang wikang panturo (72–73).

Sa kabila ng mga kuwantitatibong pagsusuri ng naturang ebalwasyon na suportado ng mga pananaliksik na nirebyu sa papel na ito at ng kasaysayan, pinalitan pa rin ng UPIS ang Patakarang Pangwika ng 1990. Ang layunin nito ay para matugunan ang saloobin ng mga stakeholder (mag-aaral, guro, magulang, at alumni) ng paaralan na ayon sa sarbey ay gustong gamiting wikang panturo ang Ingles kasabay ang Filipino (72–73). Gayundin ay idagdag pa ang mga suliranin sa paggamit ng Filipino, gaya ng kakapusan sa materyales na nasa wikang ito, kakulangan ng eksposyur sa wikang Ingles (na nagdudulot umano ng paghina sa kakayahan sa Ingles, pagkadehado ng mga mag-aaral ng UPIS sa pakikipagkompetensiya sa ibang mga mag-aaral/gradweyt na sanay sa Ingles,¹² at kawalan ng interes o katamaran sa pagbasa ng materyales na nasa Ingles), at ekspektasyon sa UPIS na humubog ng mga mag-aaral na dapat ay mahusay kapuwa sa Filipino at sa Ingles (73). Maidaragdag din ang hindi na masigasig na pagsuporta sa Filipino ng mismong administrasyon ng UP sa panahong ito hindi tulad ng naunang dalawang UP Presidente, ebidensiya ay ang pagkuwestiyon sa mababang UPCAT passing rate ng UPIS na iniugnay sa paggamit ng Filipino bilang wikang panturo. Ang mga ito ang mga salik na nagbigay-daan sa pagkabuo ng UPIS Patakarang Pangwika ng 2003 na ang Filipino bilang pangunahing midyum ng pagtuturo ay hanggang Grado 4 na lamang, at bilingguwal na ang edukasyon sa Grado 5 pataas.¹³

---

11 Ang ibig sabihin nito ay Research Extension and Professional Staff (REPS). Sa konteksto ng UPIS, ang mga REPS ay ang mga tagapatnubay o *guidance counselor*.

12 Ngunit napatunayan mismo ng kuwantitatibong aspekto ng pag-aaral nina Resuma at Ocampo na hindi balakid ang wikang Filipino sa kakayahan ng mga estudyante sa Ingles.

13 “Batay sa resulta ng pagsusuri ng GWAs [general weighted averages] at mean grades ng mga respondent na estudyante, nagsisimula sa [G]rado 5 ang bilingual literacy ng estudyante sa wikang Filipino at Ingles. Nangangahulugan itong halos balanse na ang kakayahan ng estudyante sa kaniyang W1 (Filipino) at W2 (Ingles) kaya maaari na niyang magamit ang mga ito sa matalino at epektibong pagsasagawa ng mga prosesong edukasyonal” (Resuma at Ocampo 72). Ito ang resulta ng pag-aaral ng UPIS Research Committee na siyang dahilan ng pagpili sa Grado 5 bilang simula ng bilingguwal na edukasyon sa UPIS Patakarang Pangwika ng 2003.

Ebalwasyon ng UPIS Patakarang Pangwika ng 2003

Makikita sa diskusyon sa ibaba ang mga talahanayan na nagbubuod sa mga resulta ng sarbey ng kasalukuyang pag-aaral. Naka-highlight ang mga nangungunang sagot. Paalala lamang din na may ilang pagkakataong hindi sumusuma sa 100% ang resulta dahil sa ginawang pag-round off ng kompiyuter sa mga numero.

Implementasyon sa Kindergarten Hanggang Grado 4 (K-4)

Lumabas sa sarbey kapuwa sa mga mag-aaral at guro na sa mga asignaturang dapat ituro sa Filipino sa K-4, pasalita at pasulat, nakasusunod sa patakaran ang SK Filipino, Araling Panlipunan, Sining Praktika, at Matematika.

Talahanayan 1a. Wikang Ginagamit sa mga Klase sa Grado 4 ayon sa mga Sinarbey na Mag-aaral

Wikang Panturo ayon sa Patakaran	Asignatura (Grado 4)	PASALITANG KOMUNIKASYON			PASULAT NA KOMUNIKASYON		
		Filipino	Ingles	Walang Sagot	Filipino	Ingles	Walang Sagot
FILIPINO	SK Filipino	100%	---	---	100%	---	---
	Matematika	100%	---	---	97%	3%	---
	Agham	97%	3%	---	86%	14%	---
	Araling Panlipunan	100%	---	---	100%	---	---
	Sining Praktika	99%	1%	---	86%	12%	2%
	Edukasyong Pisikal	94%	5%	---	89%	11%	---
	Kalusugan	92%	5%	2%	87%	12%	2%
	INGLES	CA English	17%	83%	---	1%	99%
Music		76%	24%	---	47%	53%	---
Art		86%	14%	---	78%	21%	1%

Kabuuang bilang ng respondent: 95

Talahanayan 1b. Wikang Ginagamit sa mga Klase sa Grado 4 ayon sa mga Sinarbey na Guro

Wikang Panturo ayon sa Patakaran	Asignatura (Gradong Tinuturuan)	PASALITANG KOMUNIKASYON			PASULAT NA KOMUNIKASYON			Kabuuang Bilang ng Respondent Batay sa Asignatura*
		Filipino	Ingles	Walang Sagot	Filipino	Ingles	Walang Sagot	
FILIPINO	SK Filipino (K-2)	6	---	3	6	---	3	9
	SK Filipino (3-4)	5	---	---	5	---	---	5
	Matematika (K-2)	6	---	3	6	---	3	9
	Matematika (3-4)	2	---	---	2	---	---	2
	Agham at Kalusugan (K-2)	4	---	5	4	---	5	9
	Agham (3-4)	2	---	---	2	---	---	2
	Kalusugan (3-4)	1	---	---	1	---	---	1
	Araling Panlipunan (3-4)	3	---	---	3	---	---	3
	Sining Praktika (4)	5	---	---	5	---	---	5
	Edukasyong Pisikal (3-4)	1	---	---	1	---	---	1
INGLES**	CA English (K-2)	---	5	4	---	5	4	9
	CA English (3-4)	---	6	2	---	6	2	8
	Music (3-4)	1	---	---	---	1	---	1

Kabuuang bilang ng respondent na guro sa K-4 na Filipino dapat ang wikang panturo: 28

Kabuuang bilang ng respondent na guro sa K-4 na Ingles dapat ang wikang panturo: 18

* Paglilinaw sa kolum ng *Walang Sagot*: Siyam (9) lahat ang respondent na guro sa K-2: 6 sa kanila ang nagtuturo ng SK Filipino at Matematika habang ang 3 ay hindi kaya wala silang sagot; 4 lamang ang nagtuturo ng Agham at Kalusugan, habang ang 5 ay hindi; 5 ang nagtuturo ng Ingles habang ang 4 ay hindi. Walo (8) naman ang kabuuang bilang ng respondent na guro ng CA English: 6 sa kanila ang nagtuturo/nakapagturo na ng Grado 3-4 habang ang 2 ay hindi pa nakapagturo nito.

** Hindi naibalik ng guro sa Sining 3-4 ang talatanungan. Ngunit impormal siyang nakapanayam at ang sabi niya ay "Taglish" ang gamit niya sa klase.

Sumusunod din ang mga guro sa Agham, Kalusugan, at Edukasyong Pisikal ayon sa sarbey kapuwa sa mga mag-aaral at titser, subalit sa ginawang obserbasyon ng klase at interbiyu ay nakitang may inkonsistensi sa anyong pasulat sapagkat may gumagamit ng wikang Ingles sa mga *handout/* pagsusulit/*visual aid*. Bilang patunay, may nakitang isang kaso ng paglabag sa Agham sa Grado 3—nagpakita ng *handout* ang isang mag-aaral na ang isang bahagi ay nasa wikang Ingles at ang isang bahagi ay nasa wikang Filipino. Sa isang klase ng Edukasyong Pisikal sa Grado 4, nagbigay ng pagsusulit ang guro na nasa wikang Ingles. At sa isang klase ng Kalusugan sa Grado 4, may dalawang slide sa powerpoint presentation ng gurong inobserbahan na nasa Ingles habang ang ibang slide ay nasa Filipino. Ang mga ito ang maaaring magpaliwanag sa mga porsiyentong makikita sa Talahanayan 1a, sa kolum ng Ingles sa mga asignaturang dapat ay Filipino ang wikang panturo.

Sa kabilang banda, sa mga subjek na dapat ituro sa Ingles, nakasusunod ang CA English ayon sa sarbey. Ngunit sa obserbasyon sa mga klase, ito ay sa mga pormal na pagtalakay, resitasyon, at pag-uulat lamang, dahil pagdating sa mga impormal at pangkatang gawain, bagama't laging pinaaalalahanan at hinihikayat ng titser ang mga estudyante na magsalita sa Ingles, ang karamihan sa mga batang naobserbahan ay hindi nag-i-Ingles bagkus ay nag-uusap sa wikang Filipino.

Sa Music at Art naman, ayon sa sarbey at interbiyu sa mga guro at mag-aaral, lumalabag sa patakaran ang mga guro dahil Filipino na nahahaluan ng Ingles ang kanilang ginagamit sa pagsasalita. Sa pasulat ay nakasusunod ang guro sa Music, ngunit sa panig ng mga mag-aaral ay malaya silang magsulat sa Ingles o sa Filipino ayon sa panayam sa titser. Sa Art naman, sabi ng guro ay Taglish ang kaniyang gamit sa klase, at batay sa mga nakausap na mag-aaral, bihira ang pagsusulat sa kanilang klase dahil ang ginagawa nila ay mga likhang-sining.

Implementasyon sa Grado 5-10

Sa sarbey sa mga mag-aaral sa Grado 6 at 10, lumabas na hindi nasusunod ang patakaran sa anyong pasalita. Ang sinasalita sa lahat ng subjek, maliban sa CA English, ay Filipino.¹⁴ Sa sarbey sa mga guro sa Grado 5-10, gayundin ang resulta. Kinukumpirma ito ng ginawang obserbasyon sa mga klase at interbiyu sa Grado 5-10. Kung tutuusin, ito pa rin ang Patakaran ng 1990. Tumutugma ito sa pag-aaral nina Sibayan et al. noong 1974-1985 at Alburo noong AT 2006-2007 na nakitang sa mga subjek na Ingles dapat ang midyum ayon sa patakaran ay hindi naman ito nagagamit sapagkat bumabalik sa unang wika at wikang pambansa ang mga guro't mag-aaral upang madaling maintindihan at mapag-usapan ang mga aralin.

Konsistent ang resultang ito sa ginawang imbestigasyon sa UPIS Patakarang Pangwika ng 2003 ng ilang mag-aaral ng UPIS sa kanilang mga tesis. Sinuri nina Aranza et al. noong 2005 ang wikang ginagamit sa mga klase sa Science (Grado 10), at sina Cao et al. naman noong 2009 sa mga klase sa Science din at sa Mathematics (Grado 4-10). Lumabas na hindi Ingles ang ginagamit sa pagsasalita ng mga guro at mag-aaral kundi pinaghalong Filipino at Ingles na positibo naman ang epekto sa inter-aksiyon at pagkatuto sa klasrum.

Sa kabilang dako, sa pasulat/limbag na anyo, kahit paano'y nasusunod ang Patakaran ng 2003, ngunit may ilang paglabag din. Tumatalima sa patakaran ang SK Filipino, Araling Panlipunan, at Sining Praktika na Filipino ang ginagamit na wika sa lahat ng antas. Sumusunod din ang CA

14 Sa Musika sa Grado 10, bagama't mas mataas ang resulta sa Ingles, makikitang mataas din ang porsiyento ng sumagot sa Filipino. Ito ay dahil mas nangingibabaw ang pagsasalita sa Ingles ng guro, ngunit siya ay nagfi-Filipino rin. Kinukumpirma ito ng sarbey sa guro, interbiyu sa mag-aaral, at obserbasyon sa kaniyang klase.

English, Music, Art, Science, at Mathematics 5–10 na Ingles ang mga kagamitang panturo at gawaing pasulat. Subalit sa Edukasyong Pisikal at Kalusugan na dapat ay Filipino, iniuulat ng papel na ito na sumusuway ang mga guro dahil mayroon sa kanila na Filipino ang gamit habang ang iba ay nangingibabaw ang Ingles sa kanilang mga handout, pagsusulit, visual aid, at iba pang gawaing pasulat. Ilang patunay ay ang Ingles na powerpoint presentation sa klase ng Kalusugan sa Grado 7 na naobserbahan, interbiyu sa isang guro ng Kalusugan na aminadong nasa Ingles ang kaniyang mga handout at pagsusulit, panayam sa ilang mag-aaral sa Grado 10 na nagsabing may mga naging guro sila sa Edukasyong Pisikal at Kalusugan na nasa wikang Filipino ang mga gawaing pasulat at mayroon din sa Ingles, at ang nakitang modyul sa Kalusugan sa Grado 8 sa ORDP na ang kabuuang nasa wikang Ingles.

Talahanayan 2a. Wikang Ginagamit sa mga Klase sa Grado 6 at 10 ayon sa mga Sinarbey na Mag-aaral

Wikang Panturo ayon sa Patakaran	Asignatura (Grado 6 at 10)	PASALITANG KOMUNIKASYON			PASULAT NA KOMUNIKASYON		
		Filipino	Ingles	Walang Sagot	Filipino	Ingles	Walang Sagot
FILIPINO	SK Filipino 6	100%	---	---	100%	---	---
	SK Filipino 10	100%	---	---	99%	---	1%
	Araling Panlipunan 6	99%	1%	---	93%	7%	---
	Araling Panlipunan 10	98%	1%	1%	99%	2%	---
	Sining Praktika 6	95%	5%	---	83%	11%	5%
	Sining Praktika 10	97%	2%	1%	96%	3%	1%
	Edukasyong Pisikal 6	97%	2%	---	42%	57%	1%
	Edukasyong Pisikal 10	92%	2%	7%	47%	43%	10%
	Kalusugan 6	88%	10%	2%	35%	59%	5%
	Kalusugan 10	95%	2%	4%	42%	54%	4%
INGLES	CA English 6	---	100%	---	---	100%	---
	CA English 10	8%	92%	---	1%	97%	2%
	Mathematics 6	90%	11%	---	25%	74%	1%
	Mathematics 10	93%	6%	1%	11%	89%	1%
	Computer Science (Grado 10)*	61%	37%	2%	5%	95%	0%
	Science 6	76%	24%	---	12%	85%	3%
	Science 10	98%	1%	1%	9%	90%	1%
	Music 6	66%	34%	---	20%	73%	7%
	Music 10	36%	58%	6%	6%	90%	5%
	Art 6	86%	14%	---	27%	55%	17%
Art 10	84%	12%	4%	14%	81%	5%	

Kabuuang bilang ng respondent na Grado 6: 92
Kabuuang bilang ng respondent na Grado 10: 105

* Ang Computer Science ay asignaturang required na kunin ng lahat ng mga mag-aaral sa Grado 10 at 11. Ito ay itinuturo ng mga guro sa Matematika.

Talahanayan 2b. Wikang Ginagamit sa mga Klase sa Grado 5–10 ayon sa mga Sinarbey na Guro

Wikang Panturo ayon sa Patakaran	Asignatura (Gradong Tinuturuan)	PASALITANG KOMUNIKASYON		PASULAT NA KOMUNIKASYON		Kabuuang Bilang ng Respondent Batay sa Asignatura
		Filipino	Ingles	Filipino	Ingles	
FILIPINO	SK Filipino (5–10)	5	---	5	---	5
	Araling Panlipunan (5–10)	5	---	5	---	5
	Sining Praktika (5–10)	5	---	5	---	5
	Edukasyong Pisikal (5–10)	1	---	1	---	1
	Kalusugan (5–10)	1	---	1	---	1
INGLES	CA English (5–10)	---	8	---	8	8
	Mathematics (5–10)	5	---	---	5	5
	Science (5–10)	4	1	---	5	5
	Music (5–9)	2	---	---	2	2
	Art (9)*	1	---	---	1	1

Kabuuang bilang ng respondent na guro sa Grado 5–10 na Filipino dapat ang wikang panturo: 17

Kabuuang bilang ng respondent na guro sa Grado 5–10 na Ingles dapat ang wikang panturo: 20

* Ang gurong sumagot para sa Art, na siyang guro din ng UPIS sa Musika, ay substitute teacher sa Art sa akademikong taon na ito. Art 9 lamang ang kaniyang itinuro.

Implementasyon sa Iba pang Asignatura

Bukod sa mga asignaturang binanggit, sinuri din sa sarbey ang wika sa Homeroom at Group Guidance na mga sesyong walang grado pero required at sa mga dagdag na subjek bunsod ng K–12.

Homeroom at Group Guidance. Katulad ng trend sa mga akademikong subjek ang resulta—Filipino ang nangingibabaw na wika sa pagsasalita. Pagdating sa pagsulat ay malayang magpahayag ang mga mag-aaral sa Filipino o sa Ingles dahil ayon nga sa nakapanayam na tagapatnubay, mahalaga sa mga sesyong ito na maging komportable sa pagpapahayag at makapaglabas ng saloobin ang mga estudyante. Gayumpaman, inamin ng ilang tagapatnubay sa kanilang mga sagot sa sarbey na Ingles ang pangunahing ginagamit nilang materyales dahil wala masyadong modyul o libro sa guidance counseling na nasa wikang Filipino. Ang mga aktibidad, pagsusulit, at kagamitan nila ay hinahango mula sa mga banyagang sanggunian na kanila na lamang isinasakonteksto batay sa mga katangian ng mga mag-aaral.

Talahanayan 3a. Wikang Ginagamit sa Homeroom at mga Group Guidance Session ayon sa mga Sinarbey na Mag-aaral at Tagapatnubay

Sesyon	Respondent (Bilang ng Respondent)	PASALITANG KOMUNIKASYON			PASULAT NA KOMUNIKASYON		
		Filipino	Ingles	Walang Sagot	Filipino	Ingles	Walang Sagot
Homeroom Sessions	Grado 4 (95)	94%	6%	---	85%	15%	---
	Grado 6 (92)	88%	12%	---	54%	26%	20%
	Grado 10 (105)	98%	1%	1%	81%	11%	7%
Group Guidance Sessions	Grado 4 (95)	96%	4%	---	75%	25%	---
	Grado 6 (92)	94%	7%	---	46%	39%	15%
	Grado 10 (105)	97%	---	3%	54%	43%	3%
	Mga Tagapatnubay (4)	100%	---	---	---	100%	---

Dagdag na Subjek Bunsod ng K–12. Sa mga respondent sa Grado 10, karagdagang tanong ang tungkol sa wikang ginagamit sa mga subjek na naidagdag bunga ng programang K–12. May

dalawang asignaturang dapat kunin ang isang mag-aaral sa Grado 10 depende sa kaniyang track na kinabibilangan—ang isa’y sa unang semestre at ang isa’y sa ikalawang semestre.

Kaiba sa DepEd na may apat na track, tatlo lamang ang inihahain ng UPIS: (1) Social Sciences and Humanities Track; (2) Business and Entrepreneurship Track; at (3) Applied Sciences and Engineering Track. Ang una’y nasa ilalim ng mga gurong nasa Social Sciences and Humanities Cluster (Departamento ng SK Filipino, Araling Panlipunan, at CA English, Music, & Art) na nagdevelop ng mga subjek para sa track. Ang ikalawa’t ikatlo ay hinahawakan naman ng Natural and Applied Sciences Cluster (Departamento ng Matematika, Agham, Kalusugan at Edukasyong Pisikal, at Sining Praktika) na may set din ng mga subjek para sa mga mag-aaral.

Pagsapit ng Grado 10–11, ang mga general academic subject (mga core course) ng mga mag-aaral ay madaragdagan ng tinatawag na mga cluster course (ang mga subjek na dinevelop para sa bawat track na binanggit sa nagdaang talata). Kailangan itong kunin (mga prerequisite) bilang paghahanda sa kanilang Work Program (internship o on-the-job training) sa Grado 11 hanggang Grado 12.

Pagtuntong ng Grado 12, may mga cluster course pa rin ngunit mawawala na ang mga core course. Papatayan ang mga ito ng mga interest course (mga elective subject) na malayang piliin ng mga mag-aaral anuman ang kanilang nais kahit na ang mga ito ay subjek sa track na hindi nila kinabibilangan.

Talahanayan 3b. Wikang Ginagamit sa mga Cluster Course sa Grado 10 ayon sa mga Sinarbey na Mag-aaral

Wikang Panturo ayon sa Patakaran	Asignatura (Grado 10)	PASALITANG KOMUNIKASYON			PASULAT NA KOMUNIKASYON		
		Filipino	Ingles	Walang Sagot	Filipino	Ingles	Walang Sagot
Social Sciences and Humanities Track	Peryodismo 1	93%	3%	3%	55%	41%	3%
	Journalism 2	79%	17%	3%	44%	52%	3%
Business and Entrepreneurship Track	ELHRD*	95%	3%	3%	43%	51%	6%
	MBA*	91%	6%	3%	35%	63%	3%
Applied Sciences and Engineering Track	IOSHA**	97%	3%	---	16%	83%	---
	IT**	100%	---	---	53%	47%	---

Kabuuang bilang ng respondent na Grado 10: 105

* Ang ELHRD ay *Entrepreneurial Leadership and Human Resource Development*. Ang MBA naman ay *Marketing and Basic Accounting*.

** Ang IOSHA ay *Introduction to Occupational Safety and Health Administration*. *Industrial Technology* naman ang IT.

Ang mga cluster course sa Grado 10 ng mga nasa Social Sciences and Humanities Track ay Peryodismo 1 at Journalism 2. Ang peryodismo o journalism ay pinaghahatian ng dalawang departamento ng UPIS—ang isa’y itinuturo ng guro ng SK Filipino at ang isa’y guro ng CA English, depende sa mapag-usapan ng kaguruan. Nitong AT 2015–2016, ang Peryodismo 1 ay itinuro ng guro ng SK Filipino noong unang semestre, habang ang Journalism 2 ay itinuro ng guro ng CA English noong ikalawang semestre. Makikita sa sarbey sa mga mag-aaral na ang wikang sinasalita ng mga guro sa parehong semestre ay Filipino, ngunit sa pasulat/limbag na anyo, kapansin-pansin ang mataas na bahagdan kapuwa ng Filipino at Ingles. Ito ay dahil ang mga mag-aaral sa parehong subjek ay malayang gumawa ng artikulo sa anumang wika nila nais. Sa mga pasulat na pagsasanay at pagsusulit, ayon sa interbiyu sa mga mag-aaral, Filipino ang gamit ng guro sa Peryodismo 1, habang Ingles naman sa Journalism 2—nakaaapekto ang asignaturang itinuturo ng mga guro. Sa materyales na panturo/pampagkatuto gaya ng mga handout at mga powerpoint presentation/visual aid, mayorya sa Peryodismo 1 ay nasa wikang Filipino, ngunit minsan ay Ingles ang gamit ng guro (dahil ang mga sanggunian ay karaniwang nasa wikang Ingles), habang Ingles naman sa Journalism 2.

Sa Business and Entrepreneurship Track naman, Filipino ang wikang sinasalita ng guro. Ang guro sa ELHRD ay mga titser ng Sining Praktika habang sa MBA ay mga titser ng Matematika—ang wikang ginagamit nila sa Sining Praktika at Matematika na inilarawan sa mga general academic subject sa itaas ay konsistent sa mga cluster course, sa aspektong pasalita. Ngunit sa pasulat/limbag na anyo, parehong Ingles ang nangingibabaw sa dalawang kurso. Sa Sining Praktika, nakapagdevelop na ng mga modyul sa wikang Filipino ang mga guro nito, ngunit dahil bagong asignatura ang ELHRD bunsod ng programang K-12, Ingles ang available na materyales na siya nilang ginamit. Kinukumpirma ito ng sarbey at interbiyu sa mga mag-aaral at guro. Sa MBA, Ingles din ang nangingibabaw na sagot sa sarbey. Kinukumpirma ito ng interbiyu sa mga mag-aaral na nagsabing ang mga handout, visual aid, at pagsusulit ay pawang nasa wikang Ingles dahil sa katotohanang ang materyales na tungkol sa marketing at accounting sa Pilipinas ay nasa wikang ito.

Panghuli ay ang tungkol sa wikang ginagamit sa Applied Sciences and Engineering Track. Gaya sa karamihan ng mga subjek sa hay-iskul at karamihan sa mga naunang cluster course, ang wika sa pagsasalita sa IOSHA at IT ay Filipino. Ang guro sa IOSHA ay titser ng Kalusugan, habang ang guro sa IT ay titser ng Sining Praktika. Tulad din sa Business and Entrepreneurship track, sa pasulat/limbag na anyo, mataas ang bahagdan ng sagot na nagsasabing Ingles ang materyales na ginagamit. Kinukumpirma ito ng interbiyu sa mga mag-aaral.

Bilang paglalagom sa usapin ng implementasyon ng UPIS Patakarang Pangwika ng 2003, iniuulat ng papel na ito na hindi nasusunod ang patakaran. Sa pasalitang komunikasyon, Filipino ang wikang ginagamit sa lahat ng antas sa lahat ng asignatura, maliban sa CA English. Kung tutuusin, ito pa rin ang Patakaran ng 1990. Sa pasulat na aspekto lumilitaw na nasusunod ang patakaran, ngunit may ilang paglabag din. Halimbawa ang paggamit ng mga guro sa Kalusugan at Edukasyong Pisikal at mga asignaturang idinagdag bunsod ng programang K-12 ng materyales sa wikang Ingles dahil sa kakapusan ng mga publikasyon sa mga larangang ito na nasa wikang Filipino.

Kontradiksiyon Bunga ng Gahum ng Ingles sa Lipunang Filipino

Huling itinanong sa sarbey kung ano ang mungkahi ng mga respondent na wikang panturo sa bawat asignatura, at nakitang ibig nila ang Filipino sa pagsasalita sa karamihan ng mga subjek na taliwas sa kasalukuyang patakaran; sa anyong pasulat/limbag lamang nagtutugma ang kanilang mungkahi at ang patakaran. Gayumpaman, sa isang bahagi ng talatanungan ukol sa saloobin ng mga respondent sa kasalukuyang patakaran, lumabas na mataas ang pagpabor dito ng mga estudyante, 91%. Mas mataas din ang pagsang-ayon dito ng mga guro, 86%, kompara sa dating patakaran na Filipino ang pangunahing wikang panturo, 71%. Dagdag pa, tinanong ang mga mag-aaral na respondent kung kailan nila ibig simulan ang paggamit ng Ingles bilang wikang panturo at karamihan ay sinabing sa Kindergarten at Grado 3 pa lamang, kaiba sa kasalukuyang patakaran na sa Grado 5 pa mag-uumpisa ang bilingguwal na edukasyon.

Makikita rito na ang pananaw ng mga guro't mag-aaral sa UPIS Patakarang Pangwika ng 2003 ay kontra sa kanilang praktis o aktuwal na ginagawa sa klase. Sang-ayon sila sa patakaran, ngunit hindi naman nila ito sinusunod. Nagsasalungatan din ang kanilang mga mungkahi. Ang mahihinuhang pangunahing sanhi nito ay: sa pagsasalita, natural ang paggamit ng Filipino sapagkat ito ang unang wika ng mayorya sa mga mag-aaral at guro kaya ito ang wika nila sa karamihan ng mga subjek kahit na ang sabi sa patakaran ay Ingles ang dapat gamitin sa ilang asignatura; ngunit pagdating sa pasulat/limbag na anyo, ang laganap na materyales ay nasa Ingles kaya ito ang nangingibabaw.

Ang kontradiksiyong ito ay tugma sa pag-aaral noon ng UPIS Research Committee sa UPIS Patakarang Pangwika ng 1990—kahit na positibo ang epekto ng paggamit ng Filipino sa edukasyon, at alam ito ng mga respondent, nais pa rin nila na gamitin ang Ingles kasabay ng Filipino bilang wikang panturo (Resuma at Ocampo 72). Nangangamba sila na sa pagiging pangunahing midyum ng Filipino, hihina ang kakayahan ng mga mag-aaral sa Ingles (73). Subalit malinaw sa resulta ng kanilang mga istatistikal na analisis na kahit Filipino ang pangunahing wikang panturo, hindi nito naaapektuhan ang kakayahan sa Ingles ng mga estudyante (57–62). Sinusuportahan pa itong lalo ng mga pag-aaral sa

kasaysayan na nirebiyu sa papel na ito—mabisa ang unang wika at wikang pambansa sa pagkatuto ng mga mag-aaral at mahalaga ang papel ng unang wika sa pagkatuto ng pangalawang wika.

Ano ang sanhi ng lunggati ng mga sektor ng UPIS (tumutukoy sa mag-aaral, guro, magulang, at alumni sa pag-aaral ng UPIS Research Committee ukol sa Patakaran ng 1990; mag-aaral at guro naman sa kasalukuyang papel) na gamitin pa rin ang Ingles bilang wikang panturo, kahit pa lumabas na sa mga pag-aaral at sila mismo ay nakikita na epektibo naman ang Filipino, at sa katunayan ay ito ang kanilang ginagamit sa pakikipagtalastasan at pagkatuto sa loob ng klasrum?

Ang ugat ay ang umiiral na gahum sa lipunang Filipino ng wikang Ingles na siyang pangunahing wika ng gobyerno, edukasyon, negosyo, trabaho, teknolohiya, at midya (Tollefson 163). Ang pananatili ng importansiya ng Ingles ay mahihiwatigan sa mga sipi sa ibaba na mula sa talatanungan ng ilang respondent at sa interbiyu:

Talananayan 4. Pahayag ng Ilang Respondent ukol sa Kahalagahan ng Wikang Ingles

Gamit/Halaga ng Ingles sa Lipunang Filipino at sa Mundo	Ingles Bilang Wika ng Karamihan ng mga Sanggunian/Materyales at Larangan
<ul style="list-style-type: none"> • Dapat sa Grado K-4 ay Filipino, maliban sa English [subject], ang wika. Sa 5-12 naman, dapat Ingles maliban sa Filipino [subject]. (Grado 4) • Dapat wala na lang subjek na SK Filipino dahil halos lahat ay marunong nang magsalita [na]ng Filipino ang gamit pero ok lang kahit may Filipino. (Grado 4) • Gusto kong matuto ang mga bata ng Ingles habang nasa Kinder pa lang para paglaki magaling na sila mag-Ingles. (Grado 4) • Dapat ay isanay din tayo sa paggamit ng Ingles. (Grado 6) • Ang Ingles ay isang universal language. Kaya dapat ay bata pa lang tinuturuan na ng Ingles ang mga bata. Makakatulong para sa kinabukasan ng isang bata kapag ito ay magaling mag-Ingles. (Grado 10) • Malaking tulong po ang pagkakaroon ng madaming kaalaman sa wikang Ingles pero 'wag po balewalain ang wikang Filipino. (Grado 10) • Makatutulong sa mga mag-aaral na matuto muna ng wikang Filipino sa mga unang baitang, ngunit mahalaga rin na masanay sila sa paggamit ng wikang Ingles sapagkat pagtuntong nila ng kolehiyo o kahit sa trabaho, malaki ang maitutulong ng kanilang kasanayang pangkomunikasyon kung epektibo sila sa paggamit ng parehong wikang Filipino at Ingles. (Guro ng Sining Praktika) • May ilang pagkakataon na may bumabalik na alumni ng UPIS na humihiling ng sertipikasyon na sila ay naturuan gamit ang Ingles bilang midyum ng pagtuturo. Malinaw na ebidensiya ito ng pangigingibabaw ng Ingles sa lipunang Pilipino, na bagama't nagsisikap ang UPIS sa paggamit ng Filipino, paglabas naman ng mga mag-aaral ay malakas ang demand o kinakailangan (requirement) na sila ay mahusay sa Ingles. (ayon sa impormal na interbiyu sa isang kawani sa UPIS Office of Student Records) 	<ul style="list-style-type: none"> • Mahirap magsalita/magsulat ng straight Filipino sa Agham dahil may mga salitang walang Filipino version/term. (Grado 4) • Ang mga librong ginagamit ay nakasulat sa wikang Ingles; mas madali ring isulat sa Ingles ang mga terms. (Guro ng Matematika) • Mas marami sa aking makabuluhang gawain ang sa ibang bansa galing o mga banyagang libro. (sagot sa tanong sa talatanungan kung ano ang wikang gamit sa mga libro/module/handouts at iba pang gawaing pasulat) (Tagapatnubay) • Sa talatanungan para sa mga guro, tinanong sila hinggil sa kanilang paggawa at paggamit ng mga kagamitang panturo. Taliwas sa kanilang pagiging positibo sa paggamit ng Filipino sa pagtuturo (pagsasalita sa klase), sa pagsulat ay nakahihigit ang husay nila sa wikang Ingles—97% ang nagsabing magaling silang magsulat sa Ingles, habang 86% lamang ang mahusay magsulat sa Filipino. Higit sa kalahati rin (77%) ang nagsabing nahihirapan sila sa pagsasalin ng mga termino at babasahin mula sa Ingles tungong Filipino. At ang matagal nang problema ng lipunang Filipino na kakapusan sa materyales sa wikang pambansa dahil ang laganap ay ang mga nasa wikang Ingles ay kinumpirma ng sagot sa sarbey ng mga guro.

Ang resulta ng kasalukuyang pag-aaral ay pansuporta sa/sinusuportahan ng sosyo-politikal na analisis ni Tupas (2013) na nagpapakita ng malinaw na relasyon ng usaping pangwika sa neoliberal

na kalakaran ng politika at ekonomiya sa Pilipinas. Sinuhayan ng papel na ito ang pagtatanggol niya sa perspektiba nina Tollefson (1991) at Phillipson (1992) na umiiral pa rin ang lingguwistikong gahum ng Ingles sa bansa at ang pagtuligsa niya sa pahayag nina Gonzalez at Sibayan na wala na ang imperyalismong ito dahil ito ay “thing of the past” (78).

Kongkretong inilarawan ni Tupas sa kaniyang papel ang karalitaan sa bansang Pilipinas at ang kaugnayan dito ng dominanteng ideolohiya sa lipunang Filipino na ang susi sa tagumpay sa buhay ay edukasyon at wikang Ingles. Ang ganitong takbo ng pag-iisip ay inugat niya sa kasaysayan. Aniya, noong panahon pa ng Amerikano hanggang sa kasalukuyan, alipin at biktima ang nakararaming Filipino ng global na estrukturang sosyo-ekonomiko-politikal-kultural na pinatatakbo ng transnasyonal na kapital at neoliberal na ideolohiya na ikinukubli sa retorika ng globalisasyon (79). Sa sistemang ito ng “malayang kalakalan,” ani Tupas, ang inihahain ng Pilipinas sa global na merkado ay kung ano ang mayroon ito: likas na yaman at murang lakas-paggawa na inieeksport (84–90). Habang nagluluwas ng yaman at tao ay patuloy naman ang malayang pagpasok ng mga foreign investment sa bansa at hindi napagtutuunan ang mga lokal na industriya (Lumbera et al. xii-xiv). Ang bunga, dahil kapos sa mga lokal na industriya ay walang maibigay na sapat na trabaho ang gobyerno sa mga mamamayan kung kaya’t hinuhubog nito ang mga tao para maging suplay ng murang lakas-paggawa na tugon sa pangangailangan at interes ng mga lokal at dayuhang kapitalista sa bansa o kaya ay paglilingkurin sila bilang OFWs sa ibayong-dagat (Lumbera et al. xii-xiv; Sackur).

Ang murang lakas-paggawa na inihahain ng Pilipinas sa daigdig ay nagtataglay ng dalawang katangian: may kasanayan sa paggawa at may kaalaman sa wikang Ingles na wika ng globalisasyon/neoliberalismo. Ayon nga sa awit ni Malabanan na sinipi sa umpisa ng papel na ito:

Ang bayan ko ay Speak in English Zone
Paghahandang yakapin ang globalisasyon
Nag-eeksport kami ng manggagawa’t caregiver
Mga graduates namin ay nasa call center.

Inilantad ni Tupas sa kaniyang artikulo ang mekanismong ito na sa katunayan ay neokolonyalismo ng Estados Unidos sa Pilipinas at kaugnay nito’y pinalabas na ang inaakala ng mga Filipino na mga susi sa pag-ahon mula sa kinasasadlakang karalitaan na edukasyon at wikang Ingles, sa halip na sila ang solusyon ay sila pa palang sanhi ng kanilang pagkakalugmok at pagdurusa (82, 88–90: sinipi kay Tollefson 137–139). Ang mga ito, sa katunayan, ay dalawang mahalagang instrumento sa pagpapanatili ng neoliberal na kaayusan sa Pilipinas na nakaasa sa mga dayuhang mamumuhunan at trabaho sa ibang bansa at hindi nagsusulong ng pambansang industriyalisasyon (Tupas 96–98; Malubay).

Kaugnay nito’y mariing pinuna ni Tupas ang naging trend ng analisis sa larangan ng applied linguistics sa bansa sa pangunguna ng dalawang tanyag na iskolar sa larangang ito. Aniya, tama ang pagsusuri nina Gonzalez at Sibayan na kaya pinahahalagahan ng mga Filipino ang Ingles ay dahil ito ang wika ng “controlling domains” (wika ng pamahalaan, negosyo, trabaho, edukasyon) sa Pilipinas at malinaw sa dalawa na may hindi pagkakapantay-pantay ng mga uri sa lipunan (92). Ngunit ikinadesmaya niya na tumigil doon ang dalawang iskolar at hindi inanalisa ang problema sa mas malawak na makrong level at sa historikal na perspektiba (94). Ang malala pa’y ang takbo ng analisis sa usaping pangwika na itinaguyod nina Gonzalez at Sibayan ay ang siyang namamayani sa kamalayan ng lipunang Filipino—ang bilingguwal na kalakaran na ang Ingles ay instrumental/praktikal ang gamit, habang ang Filipino ay para lamang sa mga simboliko/integratibong layunin (93–94). Ang dahilan nito, ayon kay Tupas, ay ang konsistent na resulta ng mga “siyentipikong” pananaliksik at sarbey ng dalawang iskolar na nagsasaad na ang karamihan sa mga Filipino ay pabor sa status quo, na kailangan nila ang Ingles para sa “social mobility,” at hindi ibig sabihin na nag-i-Ingles ka ay hindi ka na makabayan (93). Kritisismo niya, oo’t siyentipiko ang mga ginawang metodolohiya at ang mga nag-analisa ay sinikap na magbigay ng mga obhetibong interpretasyon sa mga datos (93).

Subalit, hindi lumagpas sa datos ang analisis—hindi sinuri ang gahum o imperyalismo ng Ingles sa mas malawak na framework, hindi inalam ang ugat kung bakit nga ba ganoon mag-isip ang mga Filipino (94). Pinuna niya ang ganitong paraan ng pananaliksik sa larangan ng sosyolingguwistika na nagpipilit maging siyentipiko at obhetibo na nagreresulta sa pagsusuring hindi lumalampas sa datos kaya hindi napalalalim at tuloy hindi nakikita ang tunay na ugat o problema kung bakit gayon ang datos.

Kongklusyon

Sa pangkalahatan, naipakita sa kaso ng UPIS na mahalaga ang papel na ginagampanan ng patakaran at administrasyon/pamunuan upang magkaroon ng pagbabago sa sitwasyong pangwika. Kompara noong 1970s at 1980s, umangat ang Filipino bilang wika ng edukasyon noong 1990s dahil sa UP Palisi sa Wika at UPIS Patakarang Pangwika ng 1990. Ang pagpapagamit sa Filipino bilang pangunahing wikang panturo ay isang bukod-tangi at radikal na hakbang ng UPIS kung babaybayin sa kasaysayan ng batayang edukasyon sa bansa. Itinaguyod ito ng UPIS bilang pagtalima sa itinatadhana ng 1987 Konstitusyon at UP Palisi sa Wika na bunsod ng mga sanhing nasyonalistiko (Filipino bilang isang simbolo ng bansa) at pragmatiko (Filipino bilang laganap na wika o lingguwa frangka).

Ngunit dahil sa mga suliranin ng kakulangan ng materyales sa wikang Filipino, ekspektasyon sa mga mag-aaral na maging mahusay kapuwa sa Ingles at sa Filipino, at pagnanais ng mga stakeholder na gamitin ang Ingles bukod sa Filipino bilang wikang panturo kaya ipinatupad ang UPIS Patakarang Pangwika ng 2003 (Resuma at Ocampo 72–73). Idagdag pa rito ang hindi na masiglang pagsuporta ng administrasyon ng UP sa wikang Filipino kompara sa nagdaang UP Presidente Abueva at Javier. Gayunman, kung uugatin pa, batay nga kay Tupas, ang tunay na sanhi sa likod ng mga ito ay ang umiiral na gahum ng Ingles na siyang wika ng mga controlling domain sa lipunan na ang puno't dulo ay ang neoliberal na kaayusang politiko-sosyo-ekonomiko-kultural sa bansa. Ilang malinaw na manipestasyon nito ay ang pangigingibabaw ng Ingles sa materyales na akademiko (aklat, mga online resource, pananaliksik, atbp.) at ang requirement sa karamihan ng mga trabaho at industriya sa lipunang Filipino na kahusayan sa wikang Ingles, kung kaya't mataas ang pagpapahalaga at pangangailangan ng mga Filipino sa pagpapakadalubhasa sa wikang ito, kabilang na ang UPIS.

Gayumpaman, sa kabila ng implementasyon, iniuulat ng papel na ito na hindi naman nasusunod ang naturang patakaran, at sa halip, sa praktika, ang umiiral pa rin ay ang UPIS Patakarang Pangwika ng 1990 sa aspekto ng pasalitang komunikasyon—Filipino ang ginagamit sa pagsasalita sa lahat ng baitang sa lahat ng asignatura, maliban sa CA English. Sa aspektong pasulat/limbag, nasusunod ang patakaran bagama't may ilang paglabag din, sa partikular ay sa ilang asignaturang dapat na nasa wikang Filipino, bunga ng realidad na karamihan sa mga sanggunian at publikasyon sa lipunang Filipino ay nasa wikang Ingles. Sa huli, kahit na nilalabag naman ng mga respondent ang patakaran at kahit na nakikita nila ang positibong epekto ng pagsuway na ito, gusto pa rin nilang mapanatili ang patakaran. Ang kontradiksiyon na ito ay dulot ng kagustuhan nilang mapanatili ang Ingles kasabay ang Filipino bilang wikang panturo bunga ng gahum ng Ingles sa lipunang Filipino na maiuugat naman sa neoliberal na politika at ekonomiya ng Pilipinas.

Sinusuhayan ng karanasan ng UPIS ang mga nauna nang pag-aaral at eksperimento na nagpapatunay sa bisa ng unang wika at wikang pambansa sa edukasyon. Subalit ang pagiging sulóng nito sa pagtataguyod ng Filipino ay naudlot sa pagpapatupad nito ng kasalukuyan nitong patakarang pangwika na repleksiyon ng nananatiling gahum ng wikang Ingles sa lipunang Filipino. Ang patakaran, hindi lamang ng UPIS kundi maging ng sistema ng batayang edukasyon sa kabuuan, ay tahasang paglabag sa 1987 Konstitusyon na nagtataguyod ng wikang Filipino at hindi tumutugma sa aktuwal na praktis at mga aral ng kasaysayan na nagsasabing pinakamainam na midyum ng pagtuturo at pagkaturo ang wikang katutubo at ang wikang pambansa.

MGA AKDANG SINIPI

- “About UPIS: Overview.” University of the Philippines Integrated School, 2015, <http://upis.upd.edu.ph/>.
- Alburo, Galdos C. *Papel ng Wika sa Paghubog ng Katalinuhan: Kaso ng Filipino 4 (BEC) sa Concepcion Integrated School Secondary Level*. 2009. Unibersidad ng Pilipinas–Diliman, MA tesis.
- Amparo, Jonevee B. *Ebalwasyon sa Paghahanda at Pagpapatupad ng Mother Tongue-Based Multilingual Education sa Iloilo City*. 2016. Unibersidad ng Pilipinas–Diliman, MA tesis.
- Aranza, Adrian Emmanuel C., et al. *Implementation of the Revised UPIS Language Policy in the Grade 10 Science Classes*. 2005. University of the Philippines Integrated School, Hay-iskul tesis.
- Bandal, Pia, et al. *The UPIS Constituents’ Stand on Using Filipino as the Medium of Instruction*. 1993. University of the Philippines Integrated School, Hay-iskul tesis.
- Bautista, Ma. Cynthia Rose B., et al. “When Reforms Don’t Transform: Reflections on Institutional Reforms in the Department of Education.” *Human Development Network Discussion Paper Series*, Philippine Human Development Reports Issue: 2008/2009, no. 2, pp. 1–64. *Human Development Network*, http://hdn.org.ph/wp-content/uploads/2009/05/dp02_bautista_et_al.pdf.
- Bernabe, Emma J. Fonacier. *Language Policy Formulation, Programming, Implementation and Evaluation in Philippine Education, 1565–1974*. Linguistic Society of the Philippines, 1987.
- Bernardo, Allan B. I. “Bilingual Code-switching as a Resource for Learning and Teaching: Alternative Reflections on the Language and Education Issue in the Philippines.” *Linguistics and Language Education in the Philippines and Beyond: A Festschrift in Honor of Ma. Lourdes S. Bautista*, inedit nina Danilo T. Dayag at J. Stephen Quakenbush, Linguistic Society of the Philippines, 2005, pp. 151–169.
- Calingasan, Lorina Y. “Katitikan ng Ikaapat na Miting ng Executive Committee AY 2000–2001 noong Hulyo 12, 2000.” University of the Philippines Integrated School. Katitikan ng pulong.
- Cao, Lesley-Anne P., et al. *English Use in Math and Science Classes in UPIS*. 2009. University of the Philippines Integrated School, Hay-iskul tesis.
- Constantino, Ernesto et al. “Probisyon sa Pambansang Wika: Proposal sa ConCom.” *Ang Papel ng Unibersidad ng Pilipinas sa Kilusan para sa Wikang Pambansa (1908–1973)* ni Jovita H. Orara, UP Sentro ng Wikang Filipino, 1993, pp. 175–185.
- Constantino, Pamela C. “Riserts at Iskolarsyip sa Pagpaplanong Pangwika: Adyenda sa Bagong Milenyum.” *Filipino at Pagpaplanong Pangwika: Ikalawang Sourcebook ng SANGFIL*, inedit ni P. Constantino, UP Sentro ng Wikang Filipino, Sanggunian sa Filipino, at Pambansang Komisyon para sa Kultura at mga Sining, 2005, pp. 23–29.
- Constantino, Pamela C. “Ganito na Noon, Ganito Uli Ngayon: Pagtalunton sa Kasaysayan at Daynamiks ng Multilingguwal na Edukasyon sa Pilipinas.” *Daluyan*, bol. 20, Agosto 2014, pp. 190–207. *Daluyan: Journal ng Wikang Filipino*, <http://ovcrd.upd.edu.ph/djwf/article/view/4360>.
- Davis, Frederick. B. *Philippine Language-Teaching Experiments*. Phoenix Press, 1967.
- Dekker, P. Gregory. “First Language Component Literacy: A Bridge Over Troubled Waters.” *The Filipino Bilingual: A Multidisciplinary Perspective; Festschrift in Honor of Emy M. Pascasio*, inedit nina Ma. Lourdes S. Baustista at Grace O. Tan, De La Salle University Press, 1999, pp. 94–102.
- “DepEd Order No. 74, s. 2009: Institutionalizing Mother Tongue-Based Multilingual Education (MLE).” 14 Hul. 2009, <http://www.deped.gov.ph/orders/do-74-s-2009>.
- de Villa, Ma. Theresa L. “Pagsasa-Filipino ng Edukasyon sa UP Integrated School.” *Alipato: A Journal of Basic Education*, bol. 1, blg. 1, Okt. 1996, p. 5.
- . Personal na Interbiyu. Ni Katrina Paula V. Ortega. 20 Peb. 2016.
- Dimabuyu, Ma. Portia Y. at Maria Graciela S. Sioson. “Minutes of the UPIS Faculty and REPS Meeting on September 17, 2002.” Inaprubahan noong 21 Okt. 2002. University of the Philippines Integrated School. Katitikan ng pulong.
- . “Minutes of the UPIS Faculty and REPS Meeting on December 3, 2002.” University of the Philippines Integrated School. Katitikan ng pulong.
- . “Katitikan ng Pagpupulong ng Kaguruan at REPS ng UPIS noong Pebrero 18, 2003.” Inaprubahan noong 11 Mar. 2003. University of the Philippines Integrated School. Katitikan ng pulong.
- . “Katitikan ng Pagpupulong ng Kaguruan at REPS ng UPIS noong Marso 11, 2003.” Inaprubahan noong 14 Abr. 2003. University of the Philippines Integrated School. Katitikan ng pulong.
- Dumatog, Rose C. at Diane E. Dekker. 2003. “First Language Education in Lubuagan, Northern Philippines.” *Conference on Language Development, Language Revitalization and Multilingual Education in Minority Communities in Asia, Bangkok, Thailand, 6–8 November 2003*. SIL International, 2003. <https://www.sil.org/resources/archives/4909>.
- “Education in a Multilingual World.” United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization, 2003, <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001297/129728e.pdf>.

- Gallarde, Earl John, et al. *The Real Medium of Instruction*. 2002. University of the Philippines Integrated School, Hay-iskul tesis.
- Gonzalez, Andrew B. *Language and Nationalism: The Philippine Experience Thus Far*. Ateneo de Manila University Press, 1980.
- . "Language Planning in Multilingual Countries: The Case of the Philippines." *Conference on Language Development, Language Revitalization and Multilingual Education in Minority Communities in Asia, Bangkok, Thailand, 6–8 November 2003*. SIL International, 2003. <https://www.sil.org/resources/archives/65457>.
- Hermosa, Eleanor Eme E. "A Report on the UPIS Student Association and the Co-Curricular Activities for 1989–1990." 6 Mayo 1990. University of the Philippines Integrated School. Ulat.
- . "Apple o Atis: Isang Pag-aaral sa K–2." *Alipato: A Journal of Basic Education*, bol. 1, blg. 1, Okt. 1996, pp. 6–11.
- Hidalgo, Cesar. A. "The Continuing Language Debate." *Mind: Your Guide to Lifelong Learning—The Continuing Language Debate*, Abril 2004, pp. 13–16.
- Ibe, Milagros D. "Bilingual Policy: Boon or Bane." *Philippine Journal for Language Teaching*, bol. 43, Mayo 2004, pp. 3–11.
- Kapisanan ng mga Mag-aaral ng UPIS. "Ulat ng Kamag-Aral (Kapisanan ng mga Mag-aaral ng UPIS) para sa Taong 1989–1990." University of the Philippines Integrated School. Taunang ulat.
- "Konstitusyon ng Republika ng Pilipinas: Artikulo XIV." *Patakarang Pangwika: Mga Batas, Kautusan, Pahayag at Kapasyahan tungkol sa Wikang Filipino*, Komisyon sa Wikang Filipino, 1994, p. 62.
- "Language Policy." *UP Integrated School Student Handbook*. University of the Philippines Integrated School, 2015, p. 29.
- Lianko, Aurora A. "Ang Pagtuturo ng Kemistri sa Filipino sa UPIS." *Daluyan*, bol. 4, blg. 1–4, 1993, pp. 53–54.
- Llaneta, Celeste Ann C. "The Language of Learning: Mother Tongue-based Multilingual Education in the Philippines." *Multilingual Philippines*, 6 Mayo 2010, <https://mlephil.wordpress.com/2010/05/06/the-language-of-learning-mother-tongue-based-multilingual-education-in-the-philippines/>.
- Lumbera, Bienvenido, et al. *Mula Tore Patungong Palengke: Neoliberal Education in the Philippines*. Congress of Teachers and Educators for Nationalism and Democracy (CONTEND), Alliance of Concerned Teachers (ACT), at IBON Philippines, 2007. *Center for Nationalist Studies Online*, http://cnsupdiliman.weebly.com/uploads/4/7/1/0/4710922/mula_tore_patungong_palengke_-_neoliberal_education_in_the_philippines.pdf.
- Malabanan, Joel Costa. "Speak in English Zone." *SoundCloud*, 13 Okt. 2010, <https://soundcloud.com/musikangrabay/speak-in-english-zone-musika>.
- Malubay, Marjo. "Pambansang Industriyalisasyon para sa Sambayanang Pilipino." *Pinoy Weekly*, 22 Set. 2016, <http://pinoyweekly.org/new/2016/09/pambansang-industriyalisasyon-para-sa-sambayanang-pilipino/>.
- Medrano, Zosima S. "The UPIS K–2 Department: A Glimpse of Yesterday, a Picture of Today, and a Vision of Tomorrow." *UPHPEIS @ 92: Alay ng UPIS sa Sentenaryo*, inedit nina Vilma M. Resuma, et al., UP High, UP Preparatory, UP Elementary, at UP Integrated School, 2008, pp. 64–69.
- "Mga Saliksik at Publikasyon." *UP Sentro ng Wikang Filipino Diliman*, 2018, <http://sentrofilipino.upd.edu.ph/mga-saliksik-at-publikasyon/>.
- Ocampo, Dina, et al. "The Philippine Roadmap to Multiliteracy." 11 Dis. 2007, <https://sites.google.com/site/dinaocampo/thephilippineroadmaptomulti-literacy>.
- Orara, Jovita H. *Ang Papel ng Unibersidad ng Pilipinas sa Kilusan para sa Wikang Pambansa (1908–1973)*. UP Sentro ng Wikang Filipino, 1993.
- Ortega, Katrina Paula V. *Ebalwasyon ng Patakarang Pangwika ng Unibersidad ng Pilipinas: Karanasan ng UP Integrated School (2003–2016)*. 2016. Unibersidad ng Pilipinas–Diliman, MA tesis.
- . "Results of the Evaluation of the Regional Mass Training of Teachers Held on May 5–10, 2015 at the University of the Philippines (Diliman)." 17 Mayo 2015. Unibersidad ng Pilipinas. Ulat.
- Padolina, Maria Cristina D. et al. "Committee to Study UP High Schools and Elementary School: Final Report." Peb. 2007. Unibersidad ng Pilipinas. Ulat.
- "Palisi sa Wika ng Unibersidad." Unibersidad ng Pilipinas, 2015, https://upd.edu.ph/~updinfo/sep15/articles/UPDGE/09UPD-GE-2015-06_Palisi%20sa%20Wika%20ng%20Unibersidad%20ng%20Pilipinas.pdf.
- Paz, Vina P. "Ang Pang-akademyang Varayti ng Wika sa Pilipinas." *Salindaw: Varayti at Baryasyon ng Filipino*, inedit nina Jovy M. Peregrino, et al., UP Sentro ng Wikang Filipino, 2012, pp. 314–322.
- Phillipson, Robert. *Linguistic Imperialism*. Oxford University Press, 1992.
- Punzalan, Gladys Asuncion N. "Science and Math Modules in Filipino." *Alipato: A Journal of Basic Education*, bol. 1, blg. 1, Okt. 1996, pp. 12–17.
- Ramos, Jesus Fer. "Pulitika ng Pagpili/Paggamit ng Wika sa Lipunang Pilipino." *Mga Piling Diskurso sa Wika at Lipunan*, inedit nina Pamela C. Constantino at Monico M. Atienza, 1996, pp. 231–252.

- Resuma, Vilma M. at Anthony Joseph C. Ocampo. "Filipino Bilang Wikang Panturo sa UP Integrated School: Isang Pag-aaral." *Alipato: A Journal of Basic Education*, bol. 3, blg. 1, Mayo 2005, pp. 51–74.
- Resuma, Vilma M. "Patakarang Pangwika ng UP Integrated School." *UPHPEIS @ 92: Alay ng UPIS sa Sentenaryo*, inedit nina Resuma, et al., UP High, UP Preparatory, UP Elementary, at UP Integrated School, 2008, pp. 70–74.
- Sackur, Stephen. "The Country Training People to Leave." *British Broadcasting Corporation*, 9 Marso 2015, <http://www.bbc.com/news/magazine-31762595>.
- San Juan, E. Jr. "Philippines Under the Neo-Colonial Boot." *Asia Times Online*, 13 Set. 2013, http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/SEA-01-130913.html.
- Santolan, Joseph. "US Military Basing Deal in the Philippines: A Step Towards Neocolonial Rule." *World Socialist Web Site*, 17 Mayo 2014. <https://www.wsws.org/en/articles/2014/05/17/pers-m17.html>.
- Sibayan, Bonifacio P., et al. "Measuring Achievement and Its Factors After Eleven Years of Bilingual Schooling." *Evaluating Bilingual Education in the Philippines*, inedit nina Andrew B. Gonzalez at Bonifacio P. Sibayan, Linguistic Society of the Philippines, 1988, pp. 5–61.
- Soriano, James. "Language, Learning, Identity, Privilege." *Philippine Daily Inquirer*, 10 Set. 2011, <http://opinion.inquirer.net/11649/language-learning-identity-privilege>.
- Tollefson, James W. *Planning Language, Planning Inequality: Language Policy in the Community*. Longman, 1991.
- Tupas, T. Ruanni. F. "Linguistic Imperialism in the Philippines: Reflections of an English Language Teacher of Filipino Overseas Workers." *Educational Reform and Innovation in the Asia-Pacific: Advances in Research*, inedit nina Allan B. I. Bernardo at Marianne Jennifer M. Gaerlan, De La Salle Publishing House, 2013, pp. 77–112.
- UP Sentro ng Wikang Filipino. "Sarbey: Laganap na sa Unibersidad ang Filipino." *Dalyan*, bol. 1, blg. 3, Nob.–Dis. 1990, pp. 1, 13–19.
- Villanueva, Zara P. at Caryl Y. Lopez. "Javier, Biglang Bumisita sa UPIS." *Ang Aninag: Opisyal na Pahayagan ng University of the Philippines Integrated School*, Hun.–Agosto 1994, p. 1.
- Walter, Stephen L. at Diane E. Dekker. "Mother Tongue Instruction in Lubuagan: A Case Study from the Philippines" *Multilingual Philippines*, 2 Dis. 2011, <https://mlephil.wordpress.com/2011/12/02/mother-tongue-instruction-in-lubuagan-a-case-study-from-the-philippines/>.
- Zafra, Galileo S. "Ang Executive Order 210 at House Bill 5814: Implikasyon sa Pagtuturo at Gamit ng Wikang Filipino sa Edukasyon." *Philippine Journal for Language Teaching*, bol. 48, Mayo 2004, pp. 24–36.

KATRINA PAULA V. ORTEGA graduated *magna cum laude* from the College of Education of the University of the Philippines, Diliman with the degree Bachelor of Secondary Education, Major in Communication Arts-Filipino, Minor in Social Studies. She earned a Master of Arts in Filipino (Language) from the College of Arts and Letters, UP Diliman, which also awarded her the Gawad Antonio Mercado Abad Outstanding MA Thesis. She teaches Filipino at the University of the Philippines Integrated School (UPIS), the university's laboratory school and basic education unit.